

**BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
AGENCIJA ZA BANKARSTVO FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE**

**I N F O R M A C I J A
O BANKARSKOM SISTEMU
FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE
30. 09. 2009.**

Sarajevo, novembar/studeni 2009.

Agencija za bankarstvo Federacije BiH, kao regulatorna institucija koja obavlja superviziju (nadzor) banaka, sačinila je Informaciju o bankarskom sistemu Federacije BiH (stanje 30. septembra 2009. godine) na osnovu izvještaja banaka, te ostalih informacija i podataka koje su banke dostavile. Obuhvaćeni su i rezultati i podaci do kojih se došlo kontrolama na licu mjesta (on site) i analizama u Agenciji (off site finansijske analize).

I UVOD 1

II POSLOVNE PERFORMANSE BANAKA U FEDERACIJI BIH 2

1. STRUKTURA BANKARSKOG SEKTORA	
1.1. Status, broj i poslovna mreža	2
1.2. Struktura vlasništva	2
1.3. Kadrovi	6
2. FINANSIJSKI POKAZATELJI POSLOVANJA	
2.1. Bilans stanja	8
2.1.1. Obaveze	14
2.1.2. Kapital – snaga i adekvatnost	18
2.1.3. Aktiva i kvalitet aktive	21
2.2. Profitabilnost	27
2.3. Ponderisane nominalne i efektivne kamatne stope	32
2.4. Likvidnost	35
2.5. Devizni rizik	40

III ZAKLJUČAK 42

PRILOZI

I UVOD

U devet mjeseci 2009. godine bankarski sektor u Federaciji BiH i pored snažnih negativnih efekata svjetske ekonomske krize pokazao je određeni stepen zdravlja i uspješno odgovorio zahtjevima klijenata čime je, nesumnjivo, zadržano povjerenje između građana i banaka. Iako se većina banaka u FBiH nalazi u dobroj likvidnosnoj poziciji (što potvrđuje i podatak da banke drže značajna sredstva iznad obaveznih rezervi) nedostatak kvalitetnih projekata, kao i smanjenje potrošnje utjecalo je na smanjen nivo kreditne aktivnosti banaka. U cilju ublažavanja negativnih efekata ekonomske krize UO FBA je sredinom 2009. godine usvojio Odluku o privremenom reprogramiranju kreditnih obaveza građana u bankama i time je otvoren prostor za rješavanje problema brojnih osoba koje ne mogu redovno servisirati svoje kreditne obaveze. FBA analizira i mogućnost reprograma kredita i za privredu, što bi trebalo imati pozitivne efekte na profitabilnost i kreditnu aktivnost banaka, a za klijente će omogućiti premoštavanje likvidnosnih problema u periodu finansijske krize i recesije i oslobađanje dijela sredstava za održavanje poslovne aktivnosti.

Ohrabruje i činjenica da su banke u BiH u vlasništvu stranih grupacija provodeći „Bečku inicijativu“, odnosno sporazum o nastavku finansiranja bosansko-hercegovačke privrede i stanovništva, zadržale izloženost u pogledu finansiranja kapitala na nivou od 31.12.2008. godine što je od velike važnosti za ukupnu sigurnost poslovanja bankarskog sektora i u FBiH. Nakon što je prvobitno potpisan memorandum sa šest banaka-majki „Bečkoj inicijativi“ pristupile su još tri banke, a uz pomoć Misije MMF-a u BiH nedavno je urađen i prvi tzv. probni test na stres čiji rezultati ukazuju na to da u dosadašnjem periodu nije bilo potrebe da banke-majke obezbjeđuju dodatni kapital svojim bankama-kćerkama u BiH.

I nakon udara svjetske finansijske krize poslovni model bankarskog sektora u FBiH, baziran na konzerativnom pristupu komercijalnom bankarstvu i u 2009. godini pokazao se vrlo uspješnim, te doprinio da naše banke i u kriznim vremenima prođu bez većih teškoća u poslovanju. Inače, bankarski sektor je svjestan da kriza još nije iza nas, te da će banke u FBiH još izvjesno vrijeme poslovati s povećanom pažnjom usmjerenom na kreditne rizike (bitno je da banke formiraju adekvatne rezerve za kreditne gubitke zbog povećanog kašnjenja u plaćanju dospjelih potraživanja), te efikasno upravljaju i kontrolišu operativne troškove u cilju njihovog smanjenja.

Na dan 30. 09. 2009. godine u Federaciji BiH bankarsku dozvolu imalo je 20 banaka, a privremenu upravu imale su dvije banke (UNA banka d.d. Bihać i Hercegovačka banka d.d. Mostar). Banke su nastavile sa širenjem mreže svojih organizacionih dijelova, ali u znatno manjem obimu (banke iz FBiH imaju ukupno 646 organizacionih dijelova). Evidentna je dominacija pet najvećih banaka u sistemu koje „drže“ cca 80% tržišta, kredita i depozita.

Bilansna suma bankarskog sektora u devet mjeseci 2009. godine iznosi 15,3 milijarde KM, što je za 2% ili 230 miliona KM više nego na kraju 2008. godine (stanje promijenjeno zahvaljujući dobijenim sredstvima iz prve tranše stand-by aranžmana koji je MMF odobrio BiH).

Regulatorni kapital je u prva tri kvartala 2009. godine smanjen za 1% ili 26 miliona KM u odnosu na 2008. godinu i na dan 30. 09. 2009. godine je, kao i neto kapital, iznosio dvije milijarde KM. Osnovni kapital je povećan za 5% ili 69 miliona KM, a dopunski smanjen za 16% ili 95 miliona KM. Rast osnovnog kapitala je najvećim dijelom po osnovu uključivanja ostvarene dobiti za 2008.godinu (jedna od supevizorskih mjera FBA je i zahtjev bankama da ostvarenu dobit ne usmjeravaju u isplatu dividendi nego u jačanje kapitalne osnove).

Kod 14 banaka aktiva je veća u odnosu na kraj 2008. godine, dok je kod preostalih 6 banaka zabilježen pad (kod devet banaka aktiva je između 100 i 500 miliona KM). Najznačajnija promjena u aktivi banaka je povećanje novčanih sredstava za 14% ili 594 miliona KM (sa 4,2 milijarde KM na 4,8 milijarde KM), što je najviše posljedica i rezultat restriktivne kreditne politike banaka i smanjenja kreditnih aktivnosti u 2009. godini, te priliva novčanih sredstava iz prve tranše stand-by aranžmana sa MMF-om. Za devet mjeseci 2009. godine kreditni plasmani su smanjeni za 5% ili 496 miliona KM i sa 30.09.2009. godine iznosili su 9,94 milijarde KM (novi plasmani se uglavnom finansiraju iz povrata ranijih).

Depoziti s učešćem od 71,7% i iznosom od 11 milijardi KM i dalje su najznačajniji izvor finansiranja banaka u FBiH. Pozitivna kretanja posebno su značajna za depozite stanovništva koji su u devet mjeseci 2009. godine povećani za 5% ili 153 miliona KM (na kraju posmatranog perioda iznose 4,33 milijarde KM). U sektoru privatnih preduzeća depoziti su, nakon negativnih posljedica krize i pada od 6% ili 94 miliona KM u prvoj polovini 2009. godine, u trećem kvartalu ostvarili porast od 1% ili 88 miliona KM.

Nakon neznatnog pada štednje u prvom kvartalu 2009. godine, u drugom i trećem zabilježen je porast, što na devetomjesečnom nivou rezultira stopom rasta od 3,9% ili 156 miliona KM, tako da je 30. 09. 2009. štednja je iznosila 4,19 milijardi KM, što nesumnjivo potvrđuje da je očuvano povjerenje u banke, kao i sigurnost i stabilnost bankarskog sektora u FBiH.

Banke u Federaciji BiH za devet mjeseci 2009. godine ostvarile su dobit u iznosu od 22,5 miliona KM (u poređenju s istim periodom 2008. godine to je značajno smanjenje od 60% ili 34,4 miliona KM). Pozitivan finansijski rezultat od 58,4 miliona KM ostvarilo je 12 banaka, što je za 34,7% ili 30,9 miliona KM manje nego u istom periodu 2008. godine, a gubitak u poslovanju u iznosu od 35,8 miliona KM, iskazan je kod osam banaka.

Na kraju, može se zaključiti da su u 2009. godini zaustavljena negativna kretanja iz posljednjeg kvartala 2008. godine, osnovni pokazatelji likvidnosti, zahvaljujući najvećim dijelom smanjenoj kreditnoj aktivnosti, su poboljšani, a kapitaliziranost ukupnog sistema je zadovoljavajuća. S druge strane, zbog otežanog pristupa i dostupnosti novih izvora, pogoršanja stanja u realnom sektoru i pada ukupne ekonomske aktivnosti i makroekonomskih pokazatelja, u narednom periodu se očekuje stagnacija ili minimalan rast aktive banakarskog sektora, dalji pad kvaliteta kreditnog portfolija, porasta loših plasmana i posljedično kreditnih gubitaka, što će se negativno reflektirati na finansijski rezultat banaka.

II POSLOVNE PERFORMANSE BANAKA U FEDERACIJI BIH

1. STRUKTURA BANKARSKOG SEKTORA

1.1. Status, broj i poslovna mreža

Na dan 30. 09. 2009. godine u Federaciji BiH bankarsku dozvolu imalo je 20 banaka. Broj banaka je isti kao i 31. 12. 2008. godine. Posebnim zakonom regulirano je osnivanje i rad Razvojne banke Federacije BiH, Sarajevo, koja je pravni sljednik Investicijske banke Federacije BiH d.d., Sarajevo, od 01.07.2008. godine.

Privremenu upravu sa 30. 09. 2009. godine imale su dvije banke (UNA banka d.d. Bihać i Hercegovačka banka d.d. Mostar).

Banke su i u tri kvartala 2009. godine nastavile sa širenjem mreže svojih organizacionih dijelova, ali u znatno manjem obimu. Istovremeno, neke banke su i zatvarale organizacione dijelove, odnosno vršile su reorganizaciju pa i spajanje svojih organizacionih dijelova u cilju racionalizacije troškova, tako da sa 30. 09. 2009. godine banke iz Federacije BiH imaju ukupno 646 organizacionih dijelova. U odnosu na 31. 12. 2008. godine kada su banke imale 650 organizacionih dijelova, navedeno predstavlja pad od 0,6%.

Sa 30. 09. 2009. godine sedam banaka iz Federacije BiH imale su 55 organizacionih dijelova u Republici Srpskoj, a devet banaka je imalo 14 organizacionih dijelova u Brčko Distriktu. Pet banaka iz Republike Srpske imale su 17 organizacionih dijelova u Federaciji BiH (jedan organizacioni dio je otvoren, a pet je zatvoreno).

Dozvolu za obavljanje međubankarskih transakcija u unutrašnjem platnom prometu 30. 09. 2009. godine imale su sve banke, a osigurane depozite imalo je 14 banaka.

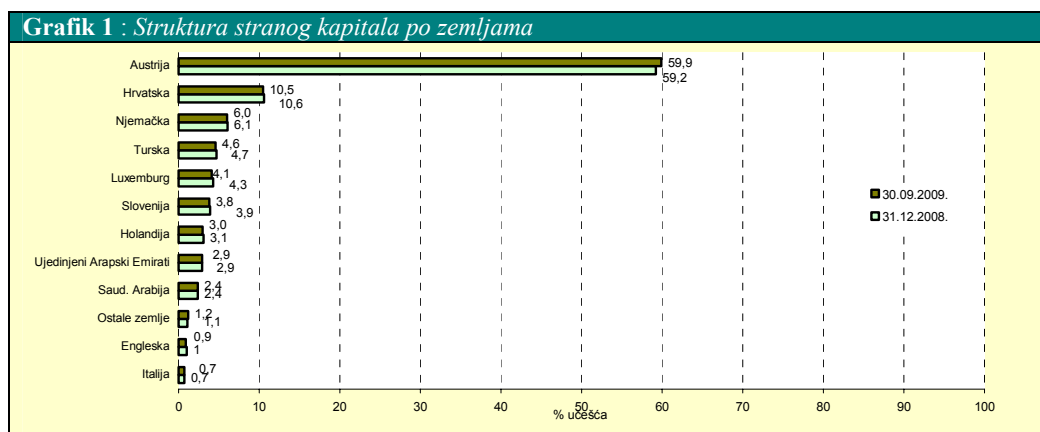
1.2. Struktura vlasništva

Struktura vlasništva nad bankama¹ sa 30. 09. 2009. godine ocjenjena na osnovu raspoloživih informacija i uvida u samim bankama² je sljedeća:

- U privatnom i pretežno privatnom vlasništvu 18 banaka (90%)
- U državnom i pretežno državnom vlasništvu³ 2 banke (10%)

Od 18 banaka u pretežno privatnom vlasništvu, šest banaka je u većinskom vlasništvu domaćih pravnih i fizičkih osoba (rezidenata), dok je 12 banaka u većinskom stranom vlasništvu.

Ako se analizira samo strani kapital, po kriteriju zemlje porijekla dioničara, sa 30. 09. 2009. godine u vlasništvu dioničara iz Austrije bilo je 59,9% stranog kapitala, što je za 0,7 procentnih poena više nego na kraju 2008. godine. Na dioničare iz Hrvatske odnosi se 10,5% stranog kapitala, dok su ostale zemlje imale učešće manje od po 7%.

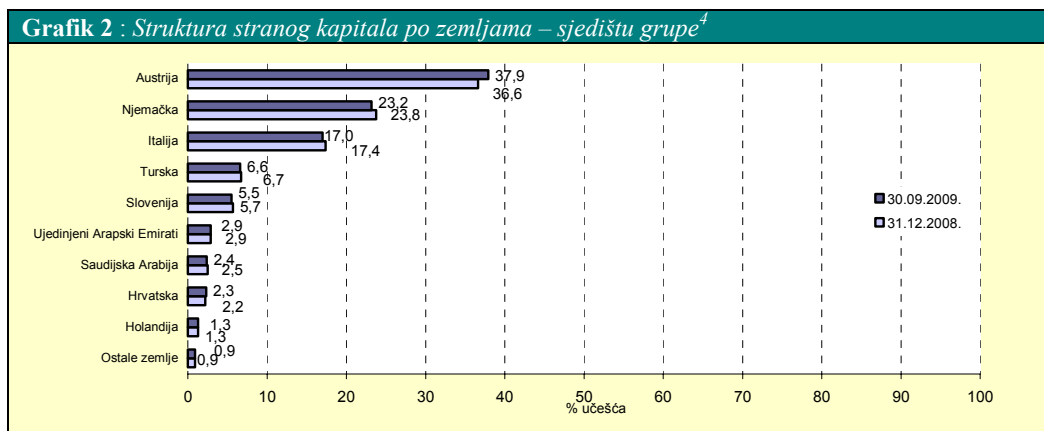

¹ Kriterij podjele banaka je vlasništvo na dioničkom kapitalu banaka.

² Na osnovu dobijenih dokumenata, kao i registracija kod nadležnih institucija svih promjena u kapitalu i dioničarima banaka, došlo se do strukture vlasništva na kapitalu banaka u FBiH sa 30.09.2009.godine.

³ Državno vlasništvo se odnosi na domaći državni kapital BiH.

Međutim, ako se uzmu u obzir kapitalne veze, struktura stranog kapitala može se promatrati i po kriteriju zemlje sjedišta majke-matice, odnosno grupe u čijem su većinskom vlasništvu (direktno ili indirektno preko članica iz grupe) banke u Federaciji BiH. Prema ovom kriteriju stanje sa 30. 09. 2009. godine neznatno je promijenjeno u odnosu na kraj 2008. godine. Bankarske grupe i banke iz Austrije imaju najveće učešće (37,9%), slijede njemačke banke s učešćem od 23,2%, te italijanske banke sa 17,0%. Ostale zemlje su imale učešće manje od po 6,6%.

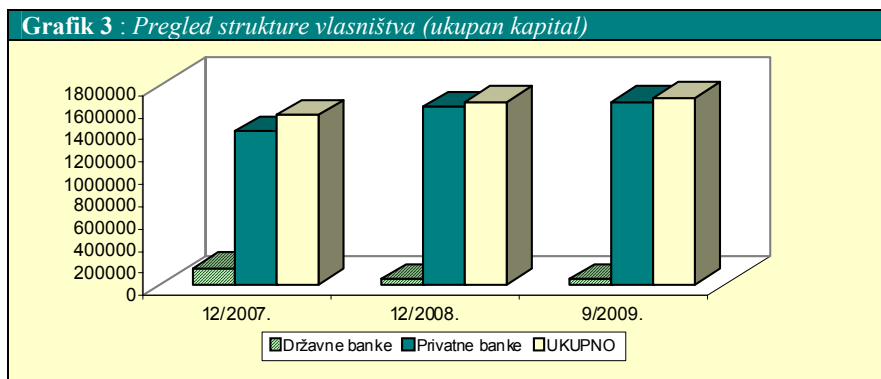

Struktura vlasništva može se promatrati i s aspekta finansijskih pokazatelja, odnosno prema vrijednosti ukupnog kapitala⁵.

-u 000 KM-

Tabela 1 : Struktura vlasništva prema ukupnom kapitalu

BANKE	31.12.2007.		31.12.2008.		30.09.2009.		INDEKS	
	1	2	3	4	5	6	3/2	4/3
Državne banke	147.022	10%	42.593	3%	41.931	2%	29	98
Privatne banke	1.363.020	90%	1.593.251	97%	1.636.421	98%	117	103
U K U P N O	1.510.042	100%	1.635.844	100%	1.678.352	100%	108	103

⁴ Pored zemalja sjedišta matice-grupacije čije su članice banke iz F BiH, uključene su i zemlje iz kojih su svi ostali strani dioničari banaka iz F BiH.

⁵ Iz bilansa stanja po shemi FBA: dionički kapital, emisioni ažio, neraspoređena dobit i rezerve, i ostali kapital (finansijski rezultat tekućeg perioda).

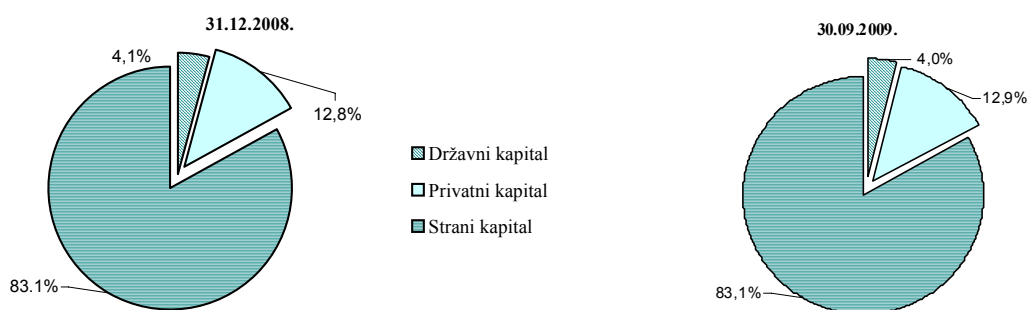
Posmatrano kroz učešće državnog, privatnog i stranog kapitala u dioničkom kapitalu banaka dobije se detaljnija slika o strukturi vlasništva kapitala banaka u Federaciji BiH.

- u 000 KM-

Tabela 2 : Struktura vlasništva prema učešću državnog, privatnog i stranog kapitala

DIONIČKI KAPITAL	31.12.2007.		31.12.2008.		30.09.2009.		INDEX	
	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	5/3	7/5
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Državni kapital	133.582	12,8	46.100	4,1	46.100	4,0	35	100
Privatni kapital (rezidenti)	135.728	13,0	142.469	12,8	147.382	12,9	105	103
Strani kapital (nerezidenti)	775.912	74,2	929.447	83,1	951.346	83,1	120	102
U K U P N O	1.045.222	100,0	1.118.016	100,0	1.144.828	100,0	107	102

Grafik 4: Struktura vlasništva (dionički kapital)

Dionički kapital banaka u Federaciji BiH u devet mjeseci 2009. godine povećan je za 2,4% ili 26,8 miliona KM, iz osnova dokapitalizacije kod četiri banke, od čega se na nerezidente odnosi 21,9 miliona KM, a rezidente 4,9 miliona KM.

Analiza vlasničke strukture banaka s aspekta dioničkog kapitala najizrazitije pokazuje promjene i trendove u bankarskom sistemu FBiH, i to u promjeni strukture vlasništva.

Udio državnog u ukupnom dioničkom kapitalu sa 30. 09. 2009. godine iznosi 4,0 % i za 0,1 procentni poen je niži u odnosu na 31. 12. 2008. godine.

Učešće privatnog kapitala (rezidenata) u ukupnom dioničkom kapitalu od 12,9% i za 0,2 procentna poena je veće u odnosu na 31. 12. 2008. godine. Nominalno povećanje od 4,9 miliona KM je bilo iz osnova prometa dionica između rezidenata i nerezidenata u iznosu od 0,5 miliona KM, te kupovine dionica iz dokapitalizacije kod tri banke (od toga jedna banka je imala tehničku emisiju-povećanje kapitala iz zadržane dobiti) od strane domaćih kupaca od 4,4 miliona KM.

Učešće stranog kapitala u relativnom iznosu ostalo je isto kao i 31. 12. 2008. godine. U apsolutnom iznosu povećalo se za 21,9 miliona KM: izvršena dokapitalizacija u iznosu od 22,4 miliona KM kod četiri banke, dok je navedenim prometom dionica između rezidenata i nerezidenata smanjeno učešće za 0,5 miliona KM.

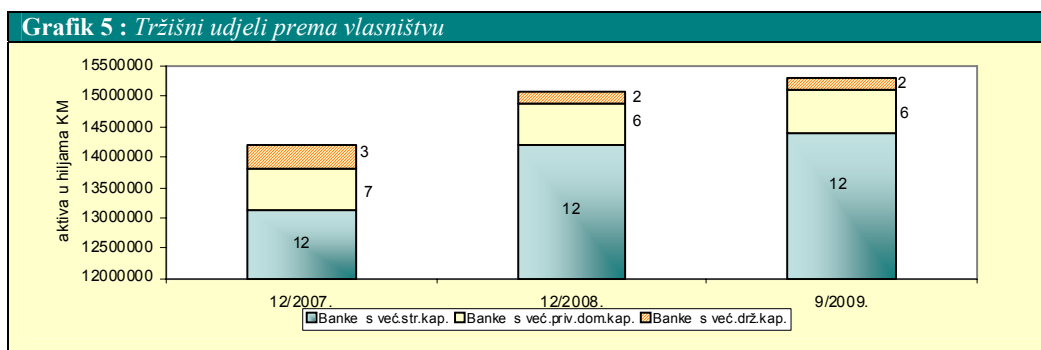
Tržišni udio banaka u većinskom stranom vlasništvu sa 30. 09. 2009. godine iznosio je visokih 94,2%, banaka s većinskim domaćim privatnim kapitalom 4,7%, a udio banaka s većinskim državnim kapitalom 1,1%.

U funkciji što jačeg tržišnog pozicioniranja odvijali su se i integracijski procesi u prethodnim periodima, koji su rezultirali okrupnjavanjem najvećih banaka, smanjenjem broja banaka, te zaoštavanjem konkurencije. Ovakvi procesi dovode do jačanja ishodne banke, ali i povećanja koncentracija u bankarskom sektoru u Federaciji BiH.

- u %-

Tabela 3 : Tržišni udjeli banaka prema vrsti vlasništva (većinskom kapitalu)

BANKE	31.12.2007.			31.12.2008.			30.09.2009.		
	Broj banaka	Učešće u ukup. kapit.	Učešće u ukup. aktivi	Broj banaka	Učešće u ukup. kapit.	Učešće u ukup. aktivi	Broj banaka	Učešće u ukup. kapit.	Učešće u ukup. aktivi
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Banke s većinskim državnim kapitalom	3	9,7	2,7	2	2,6	1,3	2	2,5	1,1
Banke s većinskim privatnim domaćim kap.	7	10,9	4,9	6	10,5	4,4	6	10,4	4,7
Banke s većinskim stranim kapitalom	12	79,4	92,4	12	86,9	94,3	12	87,1	94,2
U K U P N O	22	100,0	100,0	20	100,0	100,0	20	100,0	100,0

1.3. Kadrovi

U bankama FBiH na dan 30. 09. 2009. godine bilo je ukupno zaposleno 7.808 radnika, od toga u bankama s većinskim državnim kapitalom 3%, a u privatnim bankama 97%.

Tabela 4 : Zaposleni u bankama FBiH

BANK E	BROJ ZAPOSLENIH						INDEKS	
	31.12.2007.		31.12.2008.		30.09.2009.		3:2	4:3
1	2	3	4	5	6	7	8	
Državne banke	342	5%	234	3%	236	3%	68	100
Privatne banke	7.019	95%	7.763	97%	7.572	97%	111	98
U K U P N O	7.361	100%	7.997	100%	7.808	100%	109	98
Broj banaka	22		20		20		91	100

Jedna od posljedica uticaja ekonomske krize na bankarski sektor u F BiH je smanjenje broja zaposlenih u prvih devet mjeseci 2009. godine za 2% ili 189 radnika, s tim da se najvećim dijelom odnosi na jednu banku kod koje je broj zaposlenih smanjen za 155 ili 18%.

Tabela 5 : Kvalifikaciona struktura zaposlenih								
STEPEN STRUČNE SPREME	BROJ ZAPOSLENIH						INDEKS	
	31.12.2007.		31.12.2008.		30.09.2009.		4:2	6:4
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Visoka stručna sprema	2.725	37,0%	3.007	37,6%	3.096	39,6%	110	103
Viša stručna sprema	799	10,8%	861	10,8%	805	10,3%	107	93
Srednja stručna sprema	3.759	51,1%	4.054	50,7%	3.840	49,2%	108	95
Ostali	78	1,1%	75	0,9%	67	0,9%	96	89
U K U P N O	7.361	100,0%	7.997	100,0%	7.808	100,0%	108	98

Iako kvalifikaciona struktura zaposlenih već duži period ima blagi trend poboljšanja kroz povećanje učešća zaposlenih s visokom stručnom spremom, negativni trendovi smanjenja broja zaposlenih, najviše sa srednjom stručnom spremom, pozitivno se odrazilo na kvalifikacionu strukturu.

Jedan od pokazatelja koji utiče na ocjenu performansi pojedinačne banke i bankarskog sistema je efikasnost zaposlenih, iskazan kao omjer aktive i broja zaposlenih, odnosno iznos aktive po zaposlenom. Veći omjer je pokazatelj bolje efikasnosti poslovanja i banke i ukupnog sistema.

Tabela 6 : Aktiva po zaposlenom									
BANKE	31.12.2007.			31.12.2008.			30.09.2009.		
	Broj zaposl.	Aktiva (000 KM)	Aktiva po zaposl.	Broj zaposl.	Aktiva (000 KM)	Aktiva po zaposl.	Broj zaposl.	Aktiva (000 KM)	Aktiva po zaposl.
Državne	342	381.036	1.114	234	187.157	800	236	166.776	707
Privatne	7.019	13.814.886	1.968	7.763	14.882.747	1.917	7.572	15.133.395	1.998
UKUPNO	7.361	14.195.922	1.929	7.997	15.069.904	1.884	7.808	15.300.171	1.960

Na kraju trećeg kvartala 2009. godine na nivou bankarskog sistema na svakog zaposlenog je dolazilo 1,96 miliona KM aktive. Ovaj pokazatelj je znatno bolji kod sektora privatnih banaka, što je i očekivano s obzirom na stagniranje ili smanjenje obima poslovanja državnih banaka i u vezi s tim prevelikog broja zaposlenih.

Tabela 7 : Aktiva po zaposlenom po grupama						
Aktiva (000 KM)	31.12.2007.		31.12.2008.		30.09.2009.	
		Broj banaka		Broj banaka		Broj banaka
Do 500		2		2		2
500 do 1.000		7		9		7
1.000 do 2.000		7		3		5
2.000 do 3.000		4		5		5
Preko 3.000		2		1		1
UKUPNO		22		20		20

Analitički pokazatelji za pojedinačne banke kreću se u rasponu od 245 hiljada KM do 3,8 miliona KM aktive po zaposlenom. Šest banaka ima ovaj pokazatelj bolji od istog za bankarski sektor, a kod tri najveće banke u sistemu prelazi iznos od 2,4 miliona KM.

Na kraju, može se reći da su banke učinile značajne pomake na poboljšanju kvaliteta i unapređenju uvjeta u kojima servisiraju svoje komitente, pravna i fizička lica, kao i uvjeta pod kojima pružaju svoje usluge i plasiraju sredstva klijentima.

2. FINANSIJSKI POKAZATELJI POSLOVANJA BANAKA

Kontrola banaka putem izvještaja obavlja se korištenjem izvještaja propisanih od strane FBA i izvještaja drugih institucija, koji čine bazu podataka utemeljenu na tri izvora:

1. informacije o bilansu stanja za sve banke koji se dostavlja mjesečno, sa dodatnim priložima tromjesečno, koji sadrže detaljnije informacije o novčanim sredstvima, kreditima, depozitima i vanbilansnim stavkama, te osnovne statističke podatke,
2. informacije o solventnosti banaka, podaci o kapitalu i adekvatnosti kapitala, klasifikaciji aktive, koncentracijama određenih vrsta rizika, poziciji likvidnosti, izloženosti deviznom riziku, kamatnim stopama na kredite i depozite, a na osnovi izvještaja propisanih od strane FBA,
3. informacije o rezultatima poslovanja banaka (bilans uspjeha po shemi FBA) i izvještaji o novčanim tokovima, koji se dostavljaju FBA tromjesečno.

Osim navedenih standardiziranih izvještaja, bazu podataka čine i informacije dobivene na osnovu dodatnih izvještajnih zahtjeva postavljenih od strane FBA, u cilju što kvalitetnijeg praćenja i analize poslovanja banaka u Federaciji, zatim izvještaji o reviziji finansijskih izvještaja banaka urađeni od strane vanjskog neovisnog revizora, kao i svi ostali podaci relevantni za ocjenu performansi svake pojedinačne banke i bankarskog sistema u cjelini.

U skladu sa odredbama Zakona o početnom bilansu stanja banaka, banke sa većinskim državnim kapitalom obavezne su izvještavati FBA na bazi "punog" bilansa stanja raščlanjenog na: pasivni, neutralni i aktivni podbilans. U cilju dobivanja realnih pokazatelja poslovanja banaka u Federaciji BiH u nastavku će se analiza bankarskog sistema temeljiti na pokazateljima iz aktivnog podbilansa banaka s većinskim državnim kapitalom⁶.

2.1. Bilans stanja

Uticao globalne ekonomske i finansijske krize i njenih negativnih efekata na ukupnu ekonomiju BiH, te dalje pogoršanje stanja realnog sektora odrazilo se i na bankarski sektor i ključne pokazatelje poslovanja. Stagnacija rasta je rezultat ograničenog pristupa izvorima finansiranja, kako depozitnim tako i kreditnim, a značajne strukturne promjene u aktivni su samo posljedica novih poslovnih strategija banaka, prilagođenim otežanim uslovima poslovanja i stanju u okruženju, koje karakterizira ograničeni ili minimalni rast, pojačani fokus na likvidnosni i kreditni rizik, uvođenje restriktivnih kreditnih politika, što rezultira padom kreditnog protfela i ima za cilj smanjenje rizične aktive i održavanje adekvatne kapitaliziranosti. S druge strane, to ima za posljedicu rast likvidnih sredstava i dobru likvidnost bankarskog sektora.

Bilansna suma bankarskog sektora sa 30. 09. 2009. godine iznosila je 15,3 milijarde KM, što je za 2% ili 230 miliona KM više nego na kraju 2008. godine. Nakon neznatnih kvartalnih oscilacija u 2009. godini i aktivom koja je na kraju prve polovine 2009. godine bila na približno istom nivou kao 2008. godine, u trećem kvartalu stanje je pozitivno promijenjeno zahvaljujući dobijenim sredstvima iz prve tranše stand by aranžmana koji je MMF odobrio BiH u julu 2009. godine. Od ukupnih sredstava prve tranše na Federaciju BiH alocirano je cca 270 miliona KM. Imajući u vidu uticaj, ovakva kretanja i trendovi u bankarskom sektoru su očekivani.

⁶ Neke od državnih banaka u "punom bilansu" iskazuju pasivne i neutralne stavke, koje će po izvršenju programa privatizacije preuzeti država. Sa 30.09.2009. godine ove stavke su iznosile 618 miliona KM.

Tabela 8 : Bilans stanja					
O P I S	IZNOS (u 000 KM)			INDEKS	
	31.12.2007.	31.12.2008.	30.09.2009.	3/2	4/3
1	2	3	4	5	6
A K T I V A (IMOVINA):					
Novčana sredstva	4.894.973	4.207.559	4.801.550	86	114
Vrijednosni papiri ⁷	48.565	18.553	53.411	38	288
Plasmani drugim bankama	69.314	90.415	152.190	130	168
Kreditni	8.874.984	10.434.332	9.938.754	118	95
Rezerve za kreditne gubitke (RKG)	334.139	381.215	442.661	114	116
Kreditni- neto (kreditni minus RKG)	8.540.845	10.053.117	9.496.093	118	95
Poslovni prostor i ostala fiksna aktiva	405.116	467.507	520.851	115	111
Ostala aktiva	237.109	232.753	276.076	98	119
UKUPNA AKTIVA	14.195.922	15.069.904	15.300.171	106	102
P A S I V A :					
O B A V E Z E					
Depoziti	10.190.977	10.461.841	10.968.210	103	105
Uzete pozajmice od drugih banaka	3.289	3.089	3.089	94	100
Obaveze po uzetim kreditima	1.856.471	2.176.594	1.807.443	117	83
Ostale obaveze	635.143	792.536	843.077	125	106
KAPITAL					
Kapital	1.510.042	1.635.844	1.678.352	108	103
UKUPNO PASIVA (OBAVEZE I KAPITAL)	14.195.922	15.069.904	15.300.171	106	102

Tabela 9 : Aktiva banaka prema vlasničkoj strukturi										
BANKE	31.12.2007.		31.12.2008.		30.09.2009.		INDEKS			
	Broj banaka	Aktiva (000 KM)	Broj banaka	Aktiva (000 KM)	Broj banaka	Aktiva (000 KM)	5/3	7/5		
1	2	3	4	5	6	7	8	9		
Državne	3	381.036 3%	2	187.157 1%	2	166.776 1%	49	89		
Privatne	19	13.814.886 97%	18	14.882.747 99%	18	15.133.395 99%	108	102		
UKUPNO	22	14.195.922 100%	20	15.069.904 100%	20	15.300.171 100%	106	102		

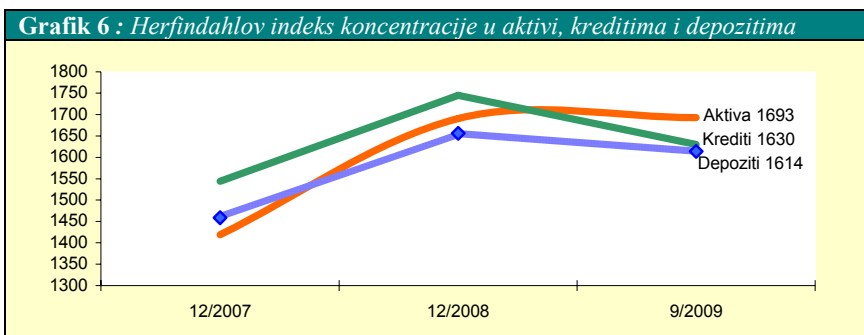
Kod 14 banaka aktiva je veća u odnosu na kraj 2008. godine, dok je kod preostalih 6 banaka zabilježen pad. Tri najveće banke u sistemu imale su minimalne promjene aktive, odnosno kod prve dvije rast od 2,5% i 4%, a kod treće smanjenje od 5,8%.

Pokazatelj koncentracija u tri najznačajnija segmenta bankarskog poslovanja : u aktivi, kreditima i depozitima je vrijednost Herfindahlova indeksa⁸.

⁷ Vrijednosni papiri za trgovanje i v.p. koji se drže do dospeljeća.

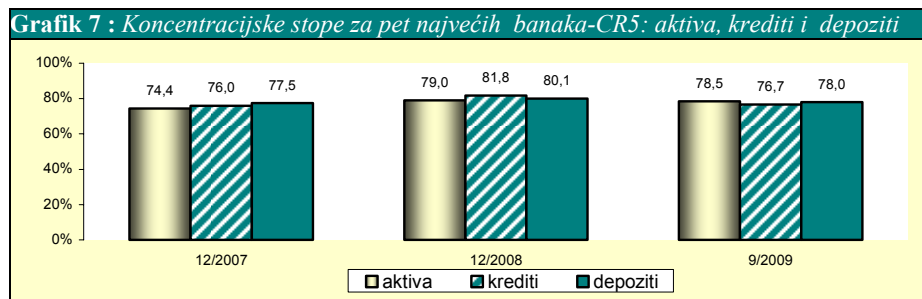
⁸ Naziva se još i Hirschmann-Herfindahlov indeks ili HHI, a izračunava se po formuli $HI = \sum_{j=1}^n (S_j)^2$,

a predstavlja zbir kvadrata procentnih udjela konkretne veličine (npr. aktive, depozita, kredita..) svih tržišnih učesnika u sistemu. Treba napomenuti da indeks ne raste linearno, te da vrijednost od npr. 3000 ne znači da je koncentracija u sistemu 30%. U hipotetičnom slučaju postojanja samo jedne banke u sistemu, HHI bi bio maksimalnih 10000.

U posmatranom periodu Herfindahlov indeks koncentracije u kreditima i depozitima aktivi, bilježi lagani pad od 115 i 42 jedinice, dok je za aktivu na istom nivou kao i krajem 2008. godine. Njihova vrijednost sa 30. 09. 2009. godine iznosila je 1.693 za aktivu, 1630 za kredite i 1.614 jedinica za depozite, što pokazuje umjerenu koncentraciju⁹.

Drugi pokazatelj koncentracije u bankarskom sistemu je omjer tržišne koncentracije, odnosno koncentracijska stopa¹⁰ (dalje CR), koja pokazuje ukupno učešće najvećih institucija u sistemu u odabranim relevantnim kategorijama: u aktivima, kreditima i depozitima. CR5 za tržišno učešće, kredite i depozite pet najvećih banaka u sistemu sa 30. 09. 2009. godine iznosili su 78,5%, 76,7% i 78%, što je za tržišno učešće i depozite neznatno manje u odnosu na kraj 2008. godine, u segmentu kredita učešće je smanjeno za 5,1%. Nekoliko posljednjih godina stanje je skoro nepromijenjeno i evidentna je dominacija pet najvećih banaka u sistemu koje „drže“ cca 80% tržišta, kredita i depozita.

Bankarski sektor se može analizirati i s aspekta nekoliko grupa, formiranih prema veličini aktive¹¹. Jedine promjene u odnosu na kraj 2008. godine odnose se na učešće pojedinih grupa, kao rezultat promjene aktive većeg broja banaka.

Tri najveće banke (I grupa) i dalje imaju najveće učešće od 66,2%, koje je u odnosu na kraj 2008. godine smanjeno za 0,4 procentna poena. Jedna banke (II grupa) povećala je učešće sa 6,7% na 7%, dok je učešće od 14,7% tri banke u III grupi (aktiva između 500 miliona KM i jedne milijarde KM) veće za 0,2 procentna poena. Najbrojnija IV grupa od devet banaka, s aktivom između 100 i 500 miliona KM, smanjila je učešće sa 10,8% na 10,7% , a posljednja V grupa (četiri banke) i dalje ima minimalno učešće od 1,4%.

⁹ Ako je vrijednost HHI manja od 1000, smatra se da na tržištu nije prisutna koncentracija, za vrijednost indeksa između 1000 i 1800 jedinica na tržištu je prisutna umjerena koncentracija, a ako je vrijednost HHI iznad 1800, to je pokazatelj postojanja visoke koncentracije.

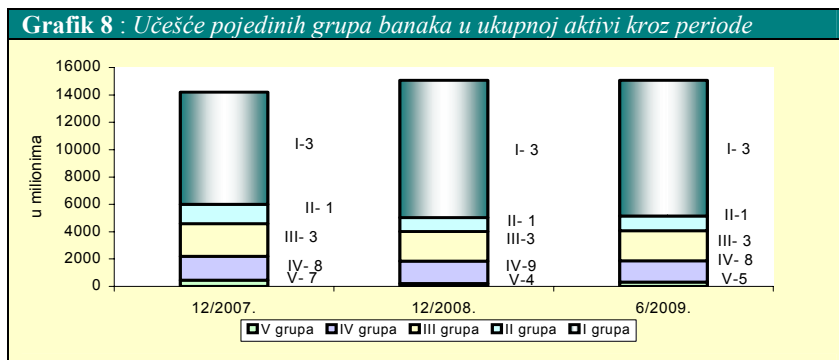
¹⁰ Engl.: concentration ratio (CR), označava se prema broju institucija koje se uključuju u izračun.

¹¹ Banke su podijeljene u pet grupa zavisno od veličine aktive.

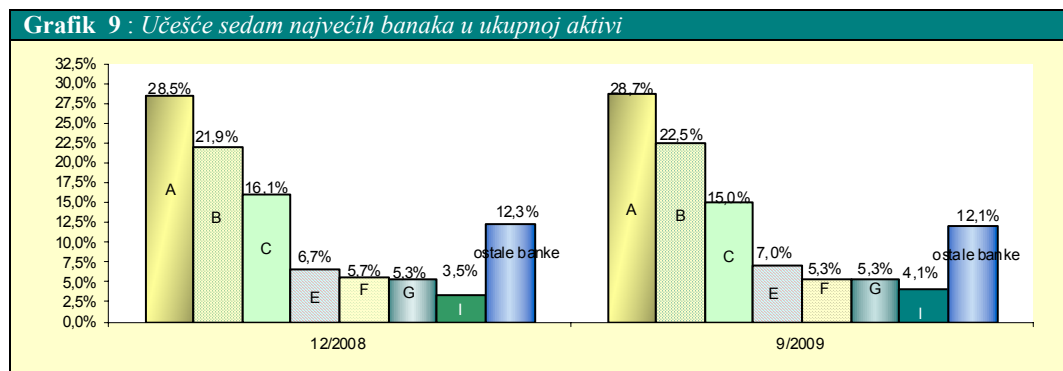
U sljedećoj tabeli daje se pregled iznosa i učešća pojedinih grupa banaka u ukupnoj aktivni kroz periode (iznosi su u milionima KM).

IZNOS AKTIVE	31.12.2007.			31.12.2008.			30.09.2009.		
	Iznos	Učešće %	Broj banaka	Iznos	Učešće %	Broj banaka	Iznos	Učešće %	Broj banaka
I- Preko 2.000	8.203	57,8	3	10.036	66,6	3	10.127	66,2	3
II- 1000 do 2000	1.409	9,9	1	1.017	6,7	1	1.072	7,0	1
III- 500 do 1000	2.392	16,8	3	2.180	14,5	3	2.250	14,7	3
IV- 100 do 500	1.741	12,3	8	1.627	10,8	9	1.632	10,7	9
V- Ispod 100	451	3,2	7	210	1,4	4	219	1,4	4
UKUPNO	14.196	100,0	22	15.070	100,0	20	15.300	100,0	20

Grafik 8 : Učešće pojedinih grupa banaka u ukupnoj aktivni kroz periode

U sljedećem grafikonu data je struktura i trend učešća sedam najvećih banaka¹² u bankarskom sistemu u Federaciji BiH.

Blag porast bilansne sume u devet mjeseci 2009. godine od 2% ili 230 miliona finansiran je u izvorima porastom depozita od 5% ili 506 miliona KM. Međutim, treba istaći da se od toga na sredstva iz prve tranše MMF-a odnosi cca 270 miliona KM, 200 miliona je rezultat zamjene kreditnih obaveza s depozitnim sredstvima kod jedne banke, dok je preostali iznos realno povećanje depozita za samo 36 miliona KM ili 0,3%. Kreditne obaveze smanjenje su za 17% ili 369 miliona, od toga 200 miliona je preneseno na depozite, a preostali iznos od 169 miliona KM predstavlja realno smanjenje od 7,8%. Depoziti su sa 30. 09. 2009. godine iznosili 11 milijardi KM, a kreditne obaveze 1,8 milijardi KM. U pomatranom periodu kapital banaka je povećan za 3% ili 43 miliona KM i iznosio je 1,7 milijardi KM.

¹² Banke su označene slovnim oznakama A do I.

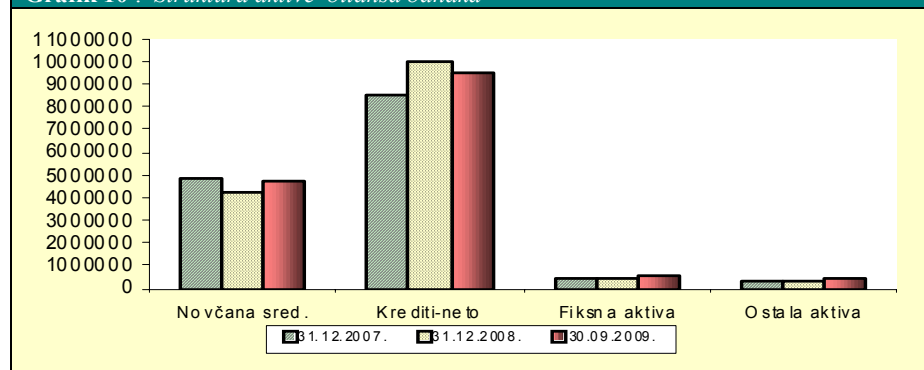
Najznačajnija promjena u aktivi banaka je povećanje novčanih sredstava za 14% ili 594 miliona KM (sa 4,2 milijarde KM na 4,8 milijardi KM). Ovakva kretanja su najviše posljedica i rezultat restriktivne kreditne politike banaka i smanjenja kreditnih aktivnosti u 2009. godini i priliv novčanih sredstava iz prve tranše stand by aranžmana sa MMF. Za devet mjeseci 2009. godine krediti su smanjeni za 5% ili 496 miliona KM i sa 30. 09. 2009. godine iznosili su 9,94 milijarde KM.

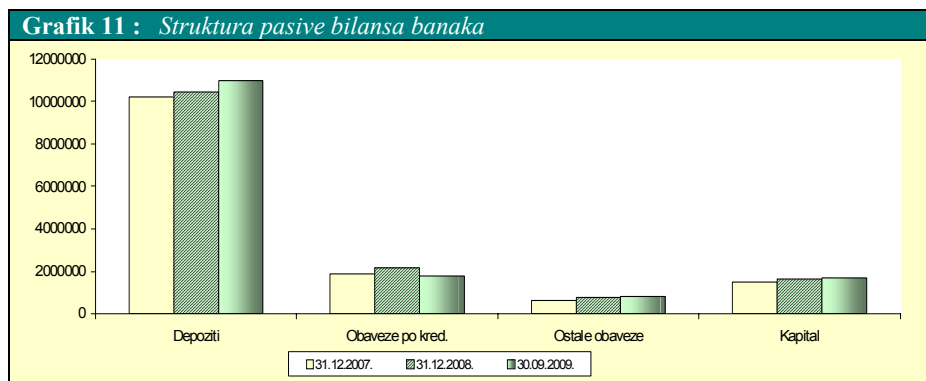
U sljedećoj tabeli i grafikonima data je struktura najznačajnijih pozicija bilansa banaka.

- u % -

O P I S	UČESĆE		
	31.12.2007.	31.12.2008.	30.09.2009.
A K T I V A (I M O V I N A) :			
Novčana sredstva	34,5	27,9	31,5
Vrijednosni papiri	0,3	0,2	0,3
Plasmani drugim bankama	0,5	0,6	1,0
Kreditni	62,5	69,2	65,0
Rezerve za kreditne gubitke (RKG)	2,4	2,6	3,0
Kreditni- neto (kreditni minus RKG)	60,1	66,6	62,0
Poslovni prostor i ostala fiksna aktiva	2,9	3,1	3,4
Ostala aktiva	1,7	1,6	1,8
UKUPNO AKTIVA	100,0	100,0	100,0
P A S I V A :			
O B A V E Z E			
Depoziti	71,8	69,4	71,7
Uzete pozajmice od drugih banaka	0,0	0,0	0,0
Obaveze po uzetim kreditima	13,1	14,4	11,8
Ostale obaveze	4,5	5,3	5,5
K A P I T A L			
Kapital	10,6	10,9	11,0
UKUPNO PASIVA (OBAVEZE I KAPITAL)	100,0	100,0	100,0

Grafik 10 : Struktura aktive bilansa banaka

U strukturi pasive bilansa banaka, s aspekta najvažnijih bilansnih kategorija, depoziti su s iznosom od 11 milijardi KM i učešćem od 71,7% i dalje dominantan izvor finansiranja banaka u Federaciji BiH. Učešće kreditnih obaveza smanjeno je sa 14,4% na 11,8%, a kapitala povećano sa 10,9% na 11,0%.

Struktura aktive, kao i izvora, je imala manje promjene: dalje smanjenje učešća kredita sa 69,2% na 65% i povećanje novčanih sredstava sa 27,9% na 31,4%.

Tabela 12 : Novčana sredstva banaka

NOVČANA SREDSTVA	31.12.2007.		31.12.2008.		30.09.2009.		INDEX	
	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	4/2	6/4
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Gotov novac	311.436	6,4	344.618	8,2	353.134	7,4	111	102
RR kod CB BiH	2.805.568	57,3	2.228.687	53,0	2.419.345	50,3	79	109
Računi kod depoz.inst.u BiH	12.304	0,3	12.341	0,3	12.773	0,3	100	104
Računi kod depoz.inst.u inostr.	1.764.757	36,0	1.621.449	38,5	2.015.702	42,0	92	124
Novč. sred. u procesu naplate	908	0,0	464	0,0	596	0,0	51	128
UKUPNO	4.894.973	100,0	4.207.559	100,0	4.801.550	100,0	86	114

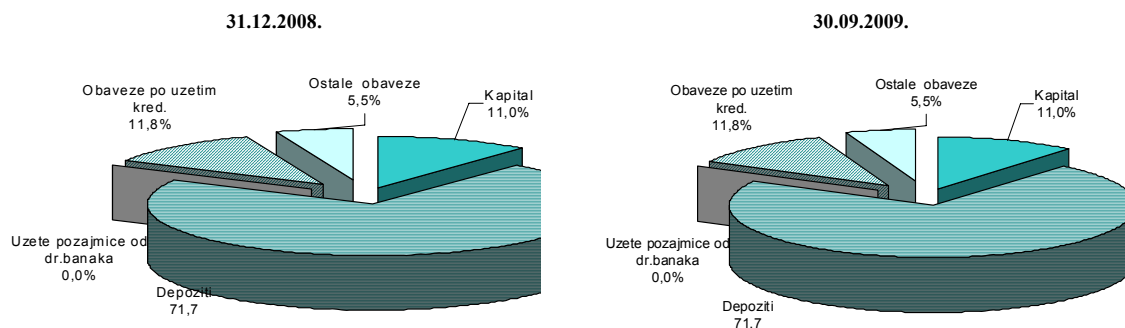
Novčana sredstva banaka na računu rezervi kod CB BH su u posmatranom periodu 2009. godine povećana za 2% ili 191 milion KM i sa 30. 09. 2009. godine iznosila su 2,4 milijarde KM ili 50,3% ukupnih novčanih sredstava, što je smanjenje učešća od 2,7 procentnih poena u odnosu na kraj 2008. godine. Sredstava banaka na računima kod depozitnih institucija u inostranstvu su takođe povećana i to za 24% ili 394 miliona KM, sa 30. 09. 2009. godine iznosila su dvije milijardi KM ili 42% ukupnih novčanih sredstava (na kraju 2008. godine 38,5%). Banke su povećale gotov novac u trezoru i blagajnama za 2% ili osam miliona KM, na kraju posmatranog perioda ova sredstva iznosila su 353 miliona KM, što je 7,4% ukupnih novčanih sredstava (na kraju 2008. godine 8,2%).

U valutnoj strukturi novčanih sredstava učešće domaće valute u posmatranom periodu smanjeno je sa 57,9% na 55,6%, a za istu promjenu povećano je učešće sredstava u stranoj valuti.

2. 1. 1. Obaveze

Struktura pasive (obaveze i kapital) u bilansu stanja banaka sa 31. 12. 2008. godine i 30. 09. 2009. godine daje se u sljedećim grafikonima:

Grafik 12 : Struktura pasive banaka

U posmatranom periodu 2009. godine učešće dva najznačajnija izvora finansiranja banaka, depozita i kreditnih obaveza, promijenjeno je najvećim dijelom zbog poslovne transakcije zamjene kreditnih izvora depozitnim kod jedne banke (radi se o sredstvima matične banke), rastom depozita po osnovu sredstava iz aranžmana s MMF, te smanjenjem kreditnih obaveza zbog plaćanja dopjelih obaveza. Učešće depozita je povećano sa 69,4% na 71,7%, a kreditnih obaveza smanjeno sa 14,4% na 11,8%.

Depoziti s učešćem od 71,7% i iznosom od 11 milijardi KM i dalje su najznačajniji izvor finansiranja banaka u Federaciji BiH. Drugi po visini izvor su kreditna sredstva, koje su banke dobile najvećim dijelom zaduživanjem kod stranih finansijskih institucija. U 2009. godini kreditna sredstva su smanjena za 17% ili 369 miliona KM, od čega je 200 miliona KM povučeno i zamijenjeno depozitom, a ostalo se odnosi na plaćanje dospjelih obaveza. Ako se kreditnim obavezama dodaju i subordinirani krediti u iznosu od 188 miliona KM, koje su banke povukle u cilju jačanja kapitalne osnove i adekvatnosti kapitala, ukupna kreditna sredstva u izvorima imaju učešće od 13% (na kraju 2008. godine 15,8%).

Kapital je u tri kvartala 2009. godine povećan za 3% ili 43 miliona KM, od toga se na priliv novog kapitala iz osnova dokapitalizacije četiri banke odnosi 28,6 miliona KM.

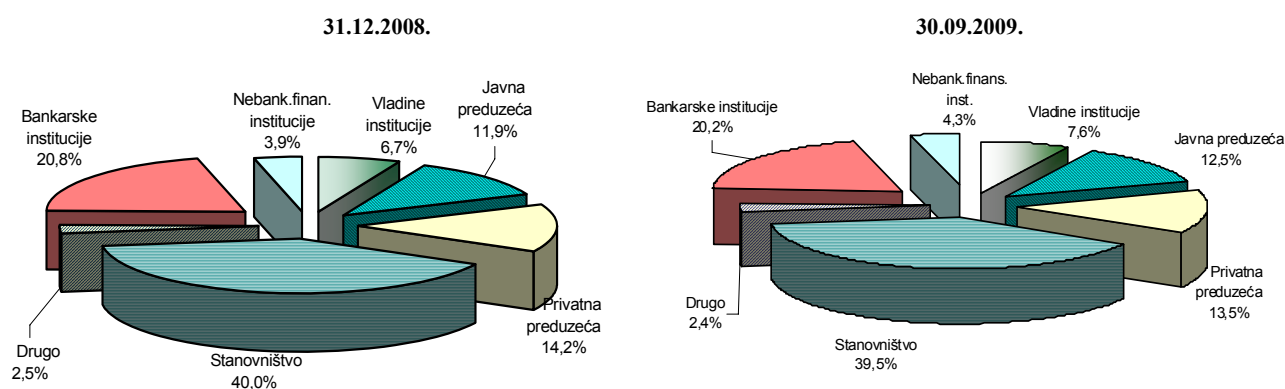
Banke su sa 30. 09. 2009. godine imale najveće obaveze prema sljedećim kreditorima (sedam od ukupno 49), na koje se odnosi 69% ukupnih kreditnih obaveza: Raiffeisen Zentralbank Osterreich A.G. (RZB), European Investment Bank (EIB), Central Eastern European Finance Agency (CEEFA), ComercBank AG Frankfurt, European fund for Southeast Europe (EFSE), Council of Europe Development Bank i EBRD.

Prema dostavljenim podacima banaka, od ukupnog iznosa depozita sa 30. 09. 2009. godine samo 5,7% se odnosi na depozite prikupljene u organizacionim dijelovima banaka iz Federacije BiH u Republici Srpskoj i Brčko Distriktu.

- u 000 KM-

SEKTORI	31.12.2007.		31.12.2008.		30.09.2009.		INDEX	
	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	4/2	6/4
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Vladine institucije	1.171.095	11,5	701.520	6,7	834.514	7,6	60	119
Javna preduzeća	1.126.838	11,1	1.245.793	11,9	1.370.754	12,5	111	110
Privatna preduzeća i druš.	1.554.693	15,3	1.490.130	14,2	1.482.210	13,5	96	99
Bankarske institucije	1.548.619	15,2	2.172.860	20,8	2.215.081	20,2	140	102
Nebankarske finans.instit.	334.575	3,3	403.295	3,9	464.253	4,3	121	115
Građani	4.202.161	41,2	4.181.882	40,0	4.334.631	39,5	100	104
Ostalo	252.996	2,4	266.361	2,5	266.767	2,4	105	100
UKUPNO	10.190.977	100,0	10.461.841	100,0	10.968.210	100,0	103	105

Grafik 13 : *Sektorska struktura depozita*

Pozitivna kretanja u trećem kvartalu u segmentu depozitnih izvora evidentna su u većini sektora, a posebno je to značajno za depozite stanovništva, koji su u devet mjeseci 2009.godine povećani od 5% ili 153 miliona KM. Na kraju posmatranog perioda s iznosom od 4,33 milijarde KM i učešćem od 39,5% u ukupnim depozitima, depoziti stanovništva i dalje su najveći izvor finansiranja banaka u Federaciji BiH.

Umjereni rast imali su i depoziti sektora vladinih institucija (19% ili 133 miliona KM) i javnih preduzeća (10% ili 125 miliona KM), s napomenom da su ova dva sektora zabilježila značajan pad depozita u posljednjem kvartalu prethodne godine. Depoziti vladinih institucija na kraju devetog mjeseca 2009. godine iznosili su 835 miliona KM ili 7,6% ukupnih depozita (0,9 procentnih poena više nego krajem 2008. godine), a javnih preduzeća 1,37 milijardi KM što je 12,5% ukupnih depozita (porast za 0,6 procentnih poena).

Najveći uticaj krize i negativne posljedice u 2009. godini prisutne su u realnom sektoru, odnosno sektoru privatnih preduzeća. Jedan od negativnih efekata ekonomske krize u segmentu depozita u prvoj polovini godine je bio pad od 6% ili 94 miliona KM, da bi u trećem kvartalu bio ostvaren porast od 1% ili 88 miliona KM, što na devetomjesečnom nivou rezultira minimalnom negativnom stopom od 1% ili 8 miliona KM. Nominalno depoziti ovog sektora ostali su skoro na istom nivou od 1,48 milijardi KM kao krajem 2008. godine, dok je učešće u ukupnim depozitima smanjeno sa 14,2% na 13,5%.

¹³ Podaci iz popratnog obrasca BS-D koji banke dostavljaju kvartalno uz bilans stanja po shemi FBA.

Depoziti bankarskih institucija ostvarili su neznatan rast od 2% ili 42 miliona KM, tako da su s iznosom od 2,2 milijarde KM i učešćem od 20,2% drugi po visini sektorski izvor u depozitnom potencijalu banaka. Nakon ovog porasta depoziti bankarskih institucija sa 30. 09. 2009. godine veći su za 408 miliona KM od kreditnih obaveza, koje su, nakon depozita, drugi po značaju izvor finansiranja banaka u F BiH.

Treba istaći da se 96% ili 2,13 milijardi KM depozita bankarskih institucija odnosi na depozite banaka iz grupacije (uglavnom dioničara). Finansijska podrška grupacije (bankarskih i nebankarskih finansijskih institucija) kroz depozite u iznosu od 2,17 milijardi KM prisutna je u 10 banaka u Federaciji BiH, s napomenom da je ipak koncentrisana u četiri velike banke (89%), od čega se na samo jednu banku odnosi 44% ukupnih depozita primljenih od grupacije. Na ovaj način domaće banke imaju finansijsku podršku i osiguran priliv novih sredstava za finansiranje od strane grupe čije su članice, ali s druge strane, stvaraju se sve veće koncentracije u izvorima, što je u direktnoj vezi s rastom likvidnosnog rizika i ovisnosti od upravljanja ovim rizikom na nivou grupe kojoj banka pripada, te uticaj na profitabilnost jer su to skupi izvori. Ako se ovim sredstvima dodaju i kreditne obaveze i subordinisani dugovi (kreditni i depoziti u dopunskom kapitalu), finansijska podrška banaka iz grupacije je veća i sa 30. 09. 2009. godine iznosi 3,16 milijardi KM ili 21% ukupne pasive bankarskog sektora.

U okviru poduzetih aktivnosti na ublažavanju uticaja globalne finansijske krize FBA je u oktobru 2008. godine, pored ostalih dodatnih mjera, od banaka koje su u sastavu grupacija tražila da dostave potvrdu od svojih vlasnika da postojeći izvori sredstava dobiveni iz grupacije (kreditni i depoziti) neće biti povučeni, te informaciju o kratkoročnim planovima vlasnika u pravcu smirivanja pritiska na likvidnost i očuvanje likvidnosti njihovih banaka u Federaciji BiH.

Pod pokroviteljstvom MMF i drugih finansijskih institucija, FBA je bila uključena u aktivnosti na potpisivanju Memoranduma o razumijevanju s bankama-majkama iz zemalja Evropske Unije čije banke-kćerke posluju na teritoriji BiH, tzv „Bečkoj inicijativi“.

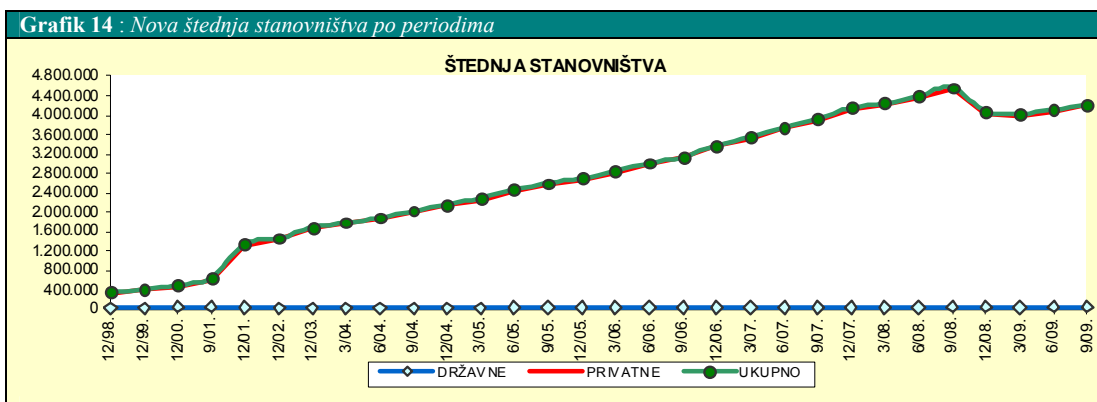
Valutna struktura depozita na kraju trećeg kvartala 2009. godine bila je sljedeća: depoziti u stranoj valuti (sa dominantnim učešćem EURO) u iznosu od 6,6 milijardi KM imali su učešće od 60,5% (na kraju 2008. godine 60%) i depoziti u domaćoj valuti u iznosu od 4,3 milijarde KM imali učešće od 39,5% (na kraju 2008. godine 40%).

Štedni depoziti, kao najznačajniji segment depozitnog i finansijskog potencijala banaka, nakon dugogodišnjeg stabilnog i kontinuiranog rasta, u četvrtom kvartalu 2008.godine smanjeni su za 11% ili 494 miliona KM. Značajniji odliv zabilježen je u oktobru, da bi se nakon toga stanje stabiliziralo, a u 2009.godini dio depozita je vraćen u banke.

Nakon neznatnog pada štednje u prvom kvartalu 2009.godine od 0,9% ili 38 miliona KM, u drugom i trećem kvartalu štedni depoziti bilježe porast, tako da je za devet mjeseci ostvaren porast od 3,9% ili 156 miliona KM. Štednja je sa 30.09.2009. godine dostigla iznos od 4,19 milijardi KM i u poređenju s istim periodom 2008.godine, kada je iznosila 4,53 milijarde KM), to je 92,5%, odnosno 8% manje, što potvrđuje da je povjerenje u banke i sigurnost i stabilnost bankarskog sektora očuvana.

Tabela 14 : Nova štednja stanovništva po periodima

BANKE	IZNOS (u 000 KM)			INDEX	
	31.12.2007.	31.12.2008.	30.09.2009.	3/2	4/3
1	2	3	4	5	6
Državne	30.469	32.481	33.382	107	103
Privatne	4.086.820	4.003.184	4.158.416	98	104
UKUPNO	4.117.289	4.035.665	4.191.798	98	104

U tri najveće banke nalazi se 72,7% štednje, dok 11 banaka ima pojedinačno učešće manje od 1%, što iznosi svega 5,7% ukupne štednje u sistemu.

Od ukupnog iznosa štednje 29% se odnosi na štedne depozite u domaćoj valuti, a 71% u stranoj valuti.

Tabela 15 : Ročna struktura štednih depozita stanovništva po periodima

BANKE	I Z N O S (u 000 K M)				INDEX			
	31.12.2007.		31.12.2008.		30.09.2009.			
1	2		3		4			
					5	6		
Kratkoročni štedni depoziti	2.174.863	52,8%	2.119.669	52,5%	2.003.117	47,8%	97	95
Dugoročni štedni depoziti	1.942.426	47,2%	1.915.996	47,5%	2.188.681	52,2%	99	114
UKUPNO	4.117.289	100,0 %	4.035.665	100,0 %	4.191.798	100,0 %	98	104

Ročna struktura štednje je izmijenjena, odnosno nastavljen je trend povećanja učešća dugoročne štednje. Ovakve promjene su rezultat rasta dugoročne štednje za 14% ili 273 miliona KM, te pada kratkoročne za 5% ili 117 miliona KM, tako da je 30. 09. 2009. godine bio procenat njihovog učešća iznosio 52,2% i 47,8%.

Dugogodišnji kontinuirani rast i pozitivni trendovi u segmentu štednje u bankama u F BiH, rezultat su, s jedne strane, jačanja sigurnosti i stabilnosti ukupnog bankarskog sistema za što je od ključnog značaja postojanje funkcionalne, efektivne i efikasne bankarske supervizije koju provodi FBA, a s druge strane, postojanje sistema osiguranja depozita, čiji je osnovni cilj povećanje stabilnosti bankarskog, odnosno finansijskog sektora i zaštita štediša. U cilju očuvanja povjerenja građana u sigurnost i stabilnost bankarskog sistema u BiH, u decembru 2008. godine iznos osiguranog depozita povećan je na 20.000 KM. Ukupno 14 banaka iz Federacije BiH primljeno je u program osiguranja depozita, a prema dostavljenim podacima u ovim bankama je deponovano 97% ukupnih depozita i 98% ukupne štednje. Nakon izmjene Zakona o osiguranju depozita u banakama BiH¹⁴ i ukidanja kriterijuma vlasništva (učešće privatnog i državnog kapitala), od preostalih banaka četiri ne mogu aplicirati za prijem zbog neispunjavanja kriterijuma koje je propisala Agencija za osiguranje depozita: dvije banke zbog postojećeg kompozitnog ranga, dvije banke (jedna privatna i jedna državna) su pod privremenom upravom, dok dvije banke mogu aplicirati za prijem u program osiguranja. Isto tako je pokrenuta inicijativa na povećanje osiguranog depozita na 50.000 KM, a sve poduzete aktivnosti su usmjerene na smanjenje utjecaja globalne ekonomske krize na bankarski i cjelokupni ekonomski sistem F BiH i BiH.

¹⁴ „Službeni glasnik BiH“ br.75/09.

2.1.2. Kapital - snaga i adekvatnost

Kapital¹⁵ banaka u FBiH na dan 30. 09. 2009. godine iznosio je dvije milijarde KM.

-u 000 KM-

Tabela 16 : Regulatorni kapital						
O P I S	31.12.2007.	31.12.2008.	30.09.2009.	INDEKS		
				3/2	4/3	
1	2	3	4	5	6	
DRŽAVNE BANKE						
1.Osnovni kapital prije umanjnja	145.802	44.852	44.895	31	100	
2.Odbitne stavke	2.018	2.752	3.609	136	131	
a) Osnovni kapital (1-2)	143.784	42.100	41.286	29	98	
b) Dopunski kapital	6.017	1.335	1.304	22	98	
c) Kapital (a + b)	149.801	43.435	42.590	29	98	
PRIVATNE BANKE						
1.Osnovni kapital prije umanjnja	1.316.424	1.610.692	1.686.803	122	105	
2.Odbitne stavke	124.137	170.030	176.633	137	104	
a) Osnovni kapital (1-2)	1.192.287	1.440.662	1.510.170	121	105	
b) Dopunski kapital	531.057	574.370	479.498	108	83	
c) Kapital (a + b)	1.723.344	2.015.032	1.989.668	117	99	
UKUPNO						
1.Osnovni kapital prije umanjnja	1.462.226	1.655.544	1.731.698	113	105	
2.Odbitne stavke	126.155	172.782	180.242	137	104	
a) Osnovni kapital (1-2)	1.336.071	1.482.762	1.551.456	111	105	
b) Dopunski kapital	537.074	575.705	480.802	107	84	
c) Kapital (a + b)	1.873.145	2.058.467	2.032.258	110	99	

U prva tri kvartala 2009. godine kapital¹⁶ je smanjen za 1% ili 26 miliona KM u odnosu na 2008. godinu, a promjene u osnovnom i dopunskom kapitalu su uticale na izmjenu strukture regulatornog kapitala. Osnovni kapital je povećan za 5% ili 69 miliona KM, a dopunski smanjen za 16% ili 95 miliona KM.

Rast osnovnog kapitala je najvećim dijelom iz osnova raspodjele ostvarene dobiti za 2008. godinu u kapital. Nakon provođenja zakonske procedure donošenja i usvajanja odluka o raspodjeli revidirane dobiti od strane skupština banaka, ostvarena dobit za 2008. godinu (pet banaka ostvarilo je gubitak u iznosu od 39 miliona KM) u iznosu od 88 miliona KM (15 banaka) raspoređena je 94,3% u osnovni kapital (u rezerve ili zadržanu-neraspoređenu dobit 88,6% i za pokriće gubitaka 5,7%). Četiri banke su donijele odluku o isplati dividende u ukupnom iznosu od pet miliona KM što je cca 5,7% ostvarene dobiti.

Na rast osnovnog kapitala, osim navedenog, uticale su i nove dokapitalizacije, odnosno priliv novog, svježeg kapitala u iznosu od 28,5 miliona KM kod četiri banke.

Odbitne stavke (koje umanjuju osnovni kapital) su povećane za sedam miliona KM i to najviše iz osnova povećanja tekućeg gubitka (iznosi 36 miliona KM), uz istovremeno smanjenje zbog pokrića dijela nepokrivenih gubitaka u iznosu od 30 miliona KM.

Dopunski kapital je smanjen za 95 miliona KM, s većim promjenama u strukturi: dobit iz 2008. godine u iznosu od 75 miliona KM je prenesena u osnovni kapital, opće rezerve za kreditne gubitke su smanjene za 22 miliona KM, a subordinisani dugovi za 23 miliona KM, dok su stavke trajnog karaktera povećane za 10 miliona KM.

¹⁵ Regulatorni kapital definiran čl. 8. i 9. Odluke o minimalnim standardima za upravljanje kapitalom banaka („Službene novine Federacije BiH”, broj 3/03, 18/03, 53/06, 55/07, 81/07, 6/08).

¹⁶ Izvor podataka je kvartalni Izvještaj o stanju kapitala banaka (Obrazac 1-Tabela A), propisan Odlukom o minimalnim standardima za upravljanje kapitalom banaka.

Navedene promjene su uticale na strukturu regulatornog kapitala, tako da je učešće osnovnog kapitala povećano sa 72% na 76% , a dopunskog smanjeno sa 28% na 24%.

Neto kapital je, kao i regulatorni, smanjen za 26 miliona KM i sa 30. 09. 2009. godine iznosi dvije milijarde KM.

Stopa kapitaliziranosti banaka izražena kao odnos kapitala i aktive na dan 30. 09. 2009. godine iznosila je 12,9%, što je za 0,4 procentna poena manje nego na kraju 2008. godine.

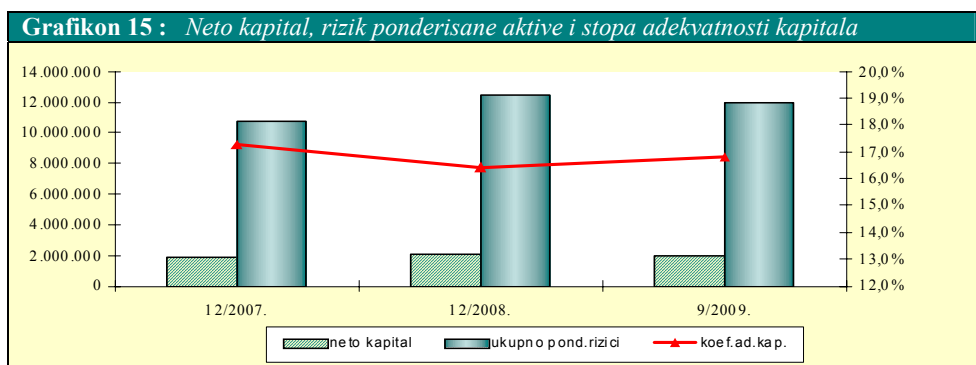
Jedan od najvažnijih pokazatelja snage i adekvatnosti kapitala¹⁷ banaka jeste koeficijent adekvatnosti kapitala, izračunat kao odnos neto kapitala i rizikom ponderisane aktive. Ovaj koeficijent je na nivou bankarskog sektora sa 30. 09. 2009. godine iznosio 16,8% što je za 0,4 procentna poena više nego na kraju 2008. godine, a razlog je smanjenje ukupnih ponderisanih rizika, primarno kreditnog, sa 12,4 milijarde KM na 12 milijardi KM, odnosno 4% ili 441 milion KM. Razlog tome je najviše smanjenje kreditnih aktivnosti banaka u 2009. godini i posljedično ukupnog kreditnog portfolia, te pad rizičnih vanbilansnih stavki.

FBA je, vršeći nadzor poslovanja i finansijskog stanja banaka u FBiH, u skladu sa zakonskim ovlastima, a u cilju jačanja sigurnosti i banaka pojedinačno i sistema u cjelini, nalagala bankama poduzimanje odgovarajućih aktivnosti na jačanju kapitalne osnove i osiguranju kapitala adekvatnog visini i profilu postojeće i potencijalne izloženosti svim rizicima koji su imanentni bankarskom poslovanju. U uslovima djelovanja ekonomske krize i rasta kreditnog rizika uzrokovanog padom kvaliteta kreditnog portfolija, ovaj zahtjev ima prioritetan značaj i zato je segment kapitala pod kontinuiranim pojačanim supervizorskim nadzorom. Jedna od mjera je i zahtjev bankama da ostvarenu dobit ne usmjeravaju u isplatu dividendi nego u jačanje kapitalne osnove.

- 000 KM-

Tabela 17 : Neto kapital, ukupni ponderisani rizici i stopa adekvatnosti kapitala

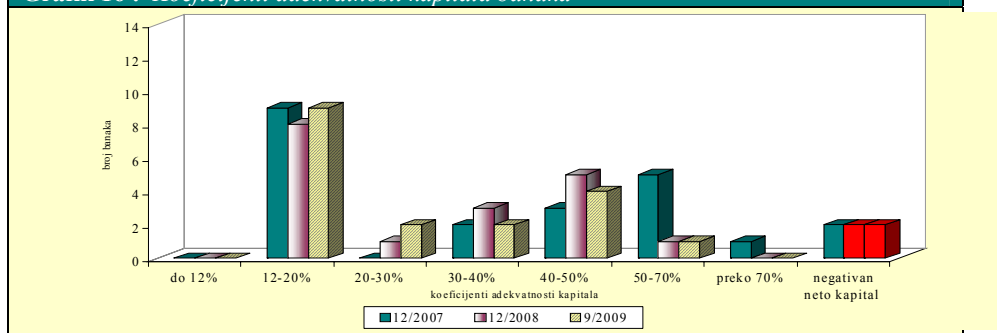
O P I S	31.12.2007.	31.12.2008.	30.09.2009.	INDEKS	
				3/2	4/3
1	2	3	4	5	6
1. NETO KAPITAL	1.857.109	2.042.431	2.016.222	110	99
2. RIZIK PONDERISANE AKTIVE I KRED. EKVIVALENATA	10.740.880	12.301.441	11.842.894	115	96
3. POR (PONDERISANI OPERATIVNI RIZIK)	-	130.975	148.884	-	114
4. UKUPNI PONDERISANI RIZICI (2+3)	10.740.880	12.432.416	11.991.778	116	96
5. STOPA NETO KAPITALA (ADEKVATNOSTI KAPITALA) (1/ 4)	17,3%	16,4%	16,8%	95	102

¹⁷ Zakonom propisana minimalna stopa adekvatnosti kapitala iznosi 12%.

Sa 31. 12. 2008. godine počela je primjena Odluke o minimalnim standardima za upravljanje operativnim rizikom (OR) u bankama¹⁸. Banke su dužne da iznos ponderisanog operativnog rizika (POR) dodaju riziku ponderisane aktive i kreditnih ekvivalenata, odnosno da formiraju iznos minimalnog adekvatnog kapitala za zaštitu od nastanka gubitaka iz osnova OR (MAKOR). Kapitalni zahtjev za pokriće operativnog rizika za banke u Federaciji BiH (MAKOR), obračunat prema propisanoj metodologiji, sa 30. 09. 2009. godine iznosio je 18 miliona KM, dok je POR iznosio 149 miliona KM, što je dodatno neznatno umanjilo stopu neto kapitala, odnosno koeficijent adekvatnosti kapitala (samo za 0,2 procentna poena).

Grafik 16 : Koeficijenti adekvatnosti kapitala banaka

Efekte globalne finansijske krize nisu se negativno odrazili na stopu adekvatnosti kapitala koja je, nakon dokapitalizacija i porasta iz osnova ostvarene dobiti u 2008. godini, te smanjenjem rizične aktive za 4%, za bankarski sistem u odnosu na 30. 09. 2008. povećana za 1,6 procentnih poena i sa 30. 09. 2009. godine iznosi 16,8%.

Od ukupno 20 banaka u F BiH sa 30. 09. 2009. godine, 18 banaka imalo je koeficijent adekvatnosti kapitala veći od zakonom propisanog minimuma od 12%, a dvije banke pod privremenom upravom imale su koeficijent manji od 12%, odnosno negativan koeficijent adekvatnosti. Kod devet banaka koeficijent je niži nego na kraju 2008. godine, a takođe kod devet banaka adekvatnost kapitala je bolja nego na kraju 2008. godine, od toga je kod jedne banke rezultat izvršene dokapitalizacije u prvoj polovini 2009. godine.

U nastavku se daje pregled koeficijenata adekvatnosti kapitala kod 18 banaka u odnosu na zakonski minimum od 12%:

- devet banaka ima stopu između 12,5% i 20%, a tri najveće od 13,6% do 15,3%,
- osam banaka ima stopu između 21% i 50%,
- jedna banka ima stopu između 51% i 70%.

Kao i do sada, prioritetan zadatak većine banaka u sistemu je dalje jačanje kapitalne osnove, a u fokusu su velike banke u sistemu, što je nužno za jačanje stabilnosti i sigurnosti i banaka i ukupnog bankarskog sistema, posebno zbog promjena u poslovnom i operativnom okruženju u kojem banke u Federaciji BiH posluju, zbog širenja svjetske finansijske krize i na područje naše zemlje i negativnih efekata koje ova kriza ima na bankarski sektor i ukupnu ekonomiju BiH. Prateći ekspanziju banaka i vršeći redovan nadzor ovog segmenta, FBA je prema bankama, zavisno od ocjene njihove adekvatnosti kapitala i rizičnog profila institucije, poduzimala različite korektivne i nadzorne mjere, kao što su: donošenje strategije za održavanje nivoa kapitala i plana koji će osigurati kvantitet i kvalitet (strukturu) kapitala u skladu s prirodom i složenosti bančinih sadašnjih i budućih poslovnih aktivnosti i preuzetom i potencijalnom riziku, zatim pojačan nadzor i intenzivnije praćenje banke, zahtjev za pribavljanje dodatnog kapitala u cilju jačanja kapitalne osnove, te otklanjanja nedozvoljenih koncentracija kreditnog rizika i u

¹⁸ "Službene novine F BiH", broj: 6/08.

vezi s tim ograničavanje i smanjenje izloženosti kreditnom riziku vezano za određene vrste koncentracija, praćenje provođenja i realizacije usvojenih planova kapitala i to posebno pribavljanja dodatnog kapitala iz eksternih izvora, nadziranje poštivanja i postupanja po naloženim mjerama i sl.

2.1.3. Aktiva i kvalitet aktive

Odlukom o minimalnim standardima za upravljanje kreditnim rizikom i klasifikaciju aktive banaka utvrđeni su kriteriji za procjenu izloženosti banaka kreditnom riziku ocjenom kvaliteta njihove aktive i adekvatnosti rezervi za kreditne i druge gubitke prema rizičnosti plasmana i sredstava stavki bilansa i vanbilansnih stavki.

Ukupna aktiva sa vanbilansnim stavkama (aktiva)¹⁹ banaka u F BiH sa 30. 09. 2009. godine iznosila je 18 milijardi KM, kao i na kraju 2008. godine, a bruto aktiva²⁰ u iznosu od 15,8 milijardi KM je veća za 2% ili 292 miliona KM nego prethodne godine.

Vanbilansne rizične stavke iznosile su 2,3 milijarde KM i manje su za 11% ili 292 miliona KM.
-u 000 KM-

Tabela 18: Aktiva, vanbilansne stavke i potencijalni kreditni gubici								
OPIS	IZNOS (u 000 KM)					INDEX		
	31.12.2007.	Strukt. %	31.12.2008.	Strukt. %	30.09.2009.	Strukt. %	4:2	6:4
1.	2	3	4	5	6	7	8	9
Kreditni	8.660.761	59,6	10.200.089	65,9	9.523.492	60,4	118	93
Kamate	53.512	0,4	59.564	0,4	61.662	0,4	111	103
Dospjela potraživanja	210.585	1,4	231.890	1,5	414.038	2,7	110	179
Potraživanja po plać. garancijama	3.638	0,0	2.353	0,0	1.224	0,0	65	52
Ostali plasmani	61.910	0,4	39.393	0,3	84.189	0,5	64	214
Ostala aktiva	5.552.875	38,2	4.938.021	31,9	5.678.931	36	89	115
UKUPNA AKTIVA	14.543.281	100,0	15.471.310	100,0	15.763.536	100,0	106	102
VANBILANS	2.453.214		2.582.093		2.292.068		105	89
AKTIVA S VANBILANSOM	16.996.495		18.053.403		18.055.604		106	100
RIZIČNA AKTIVA S VANBILANSOM	11.624.445		13.304.610		12.698.813		114	95
Opći kreditni rizik i Potencijalni kreditni gubici	409.833		461.839		517.841		113	112
Već formirane opće i posebne rezerve za kreditne gubitke	409.895		461.687		517.861		113	112

Nerizične stavke iznose 5,4 milijarde KM ili 30% ukupne aktive s vanbilansom i za 13% su veće u odnosu na kraj 2008. godine. S druge strane, rizična aktiva s vanbilansom iznosi 12,7 milijardi KM i manja je za 5% ili 606 miliona KM.

Uticao i negativne posljedice globalne finansijske i ekonomske krize u 2009. godini na BiH su sve izraženije u poslovanju banaka, kao rezultat prenošenja i širenja krize sa realnog na bankarski sektor, što se najviše odražava na ključnu djelatnost banaka, odnosno segment kreditiranja i kvalitet aktive. Banke su u posljednjem kvartalu 2008. godine značajno smanjile i ograničile rast novih plasmana, što je nastavljeno i u 2009. godini, tako da su za tri kvartala 2009. godine kreditni plasmani zabilježili pad od 5% ili 496 miliona KM i sa 30. 09. 2009. godine iznosili su 9,9 milijardi KM, s učešćem u aktivi od 63%. Za devet mjeseci 2009. god. plasirano je 38% manje u odnosu na isti period prethodne godine i novi plasmani se uglavnom finansiraju iz povrata ranijih. Ograničavajući faktor rastu kredita je, s jedne strane, dostupnost

¹⁹ Aktiva definirana članom 2. Odluke o minimalnim standardima za upravljanje kreditnim rizikom i klasifikaciju aktive banaka („Službene novine F BiH“, broj 3/03, 54/04, 68/05).

²⁰ Izvor podataka: Izvještaj o klasifikaciji aktive bilansa i vanbilansnih stavki banaka.

novih izvora, odnosno njihov porast, a s druge strane sve veći negativni uticaj krize na ukupnu ekonomiju i privredu u BiH i pogoršanje stanja u realnom sektoru, tako da će u narednom periodu doći do daljeg pada kvaliteta kreditnog portfolija, porasta loših plasmana i posljedično kreditnih gubitaka, što će se negativno reflektirati na finansijski rezultat banaka.

FBA je bila uključena u aktivnosti na potpisivanju Memoranduma o razumijevanju s bankama-majkama iz zemalja Evropske Unije čije banke - kćerke posluju na teritoriji BiH, tzv. „Bečkoj inicijativi“, čime se trebaju osigurati dodatna finansijska sredstva za kreditiranje realnog sektora, jer svako pogoršanje ekonomije može negativno da se odrazi na rejting banaka-kćerki, a samim tim i da oslabi rejting matičnih banaka.

Iako je uticaj krize na kreditni portfolio banaka u Federaciji u manjoj mjeri bio vidljiv u prvim mjesecima 2009. godine, može se reći da je sve izraženiji, zbog produbljivanja krize i pogoršanja ukupnog ekonomskog i privrednog stanja u BiH. To se najviše ogleda kroz povećanje dospjelih potraživanja za 79% i njihovog učešća u ukupnim kreditima sa 2,3% na 4,2%.

Iako je na nivou sistema ostvaren značajan pad kredita od 5% ili 496 miliona KM, ipak analitički podaci po bankama pokazuju da je to najviše zbog smanjenja kredita od 14% ili 409 miliona kod najveće banke u sistemu. Kod osam banaka takođe je došlo do manjeg pada kreditnog portfolija, a 11 banaka ima porast kredita od 223 miliona KM.

Tri najveće banke u F BiH s iznosom kredita od 6,5 milijardi KM imaju učešće od 66% u ukupnim kreditima na nivou sistema.

S aspekta sektora kojima su banke plasirale kredite, sa 30. 09. 2009. godine krediti dati privatnim preduzećima su manji za 165 miliona KM, iznose 4,7 milijardi KM ili 47,5% ukupnih kredita. Krediti dati stanovništvu smanjeni su za 5% ili 264 miliona KM, iznose 4,9 milijardi KM, što je učešće od 49,1%. Prema dostavljenim podacima od banaka, sa stanjem 30. 09. 2009. godine, s aspekta strukture kredita stanovništvu po namjeni, već duži period nema promjene, odnosno najveće učešće od cca 71,9% imaju krediti odobreni za finansiranje potrošnih dobara²¹, na stambene kredite se odnosi 24,5%, a sa preostalih 3,6% kreditirani su mali zanati, mali biznis i poljoprivreda.

Od ostalih sektora, koji imaju ukupno učešće od 3%, najveća promjena zabilježena je kod nebankarskih finansijskih institucija, kod kojih su krediti smanjeni sa 105 miliona KM na 54 miliona KM.

Tri najveće banke u sistemu plasirale su stanovništvu 67%, a privatnim preduzećima 65% ukupnih kredita datih ovim sektorima, što je za stanovništvo na istom nivou kao krajem 2008. godine, a kod drugog sektora je za četiri procentna poena manje u odnosu na prethodnu godinu.

Trend i promjena učešća pojedinih sektora u ukupnoj strukturi kredita dati su u sljedećoj tabeli.

---

²¹ Uključeno kartično poslovanje.

-u 000 KM-

Tabela 19 : <i>Sektorska struktura kredita</i>								
SEKTORI	31.12.2007.		31.12.2008.		30.09.2009.		INDEX	
	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	4/2	6/4
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Vladine institucije	32.556	0,4	76.964	0,7	73.437	0,7	236	95
Javna preduzeća	211.465	2,4	175.424	1,7	177.409	1,8	83	101
Privatna preduzeća i društ.	3.998.141	45,0	4.881.525	46,8	4.716.959	47,5	122	97
Bankarske institucije	26.768	0,3	5.805	0,1	7.014	0,1	22	121
Nebankarske finansijske instit.	114.084	1,3	105.352	1,0	53.863	0,5	92	51
Gradani	4.461.965	50,3	5.146.919	49,3	4.883.141	49,1	115	95
Ostalo	30.005	0,3	42.343	0,4	26.931	0,3	141	64
UKUPNO	8.874.984	100,0	10.434.332	100,0	9.938.754	100,0	118	95

Valutna struktura kredita se već duži period bitnije ne mijenja: najveće učešće od 76% ili 7,5 milijardi KM imaju krediti odobreni s valutnom klauzulom, krediti u domaćoj valuti 23% ili 2,3 milijarde KM, a najmanje učešće od samo 2% ili 161 milion KM imaju krediti u stranoj valuti.

Budući da su plasmani, odnosno krediti najrizičniji dio aktive banaka, njihov kvalitet predstavlja jednu od najznačajnijih determinanti stabilnosti i uspješnosti poslovanja. Ocjena kvaliteta aktive je ustvari ocjena izloženosti kreditnom riziku plasmana banke, odnosno identificiranje potencijalnih kreditnih gubitaka koji se priznaju kao troškovi rezervi za kreditne gubitke.

Kvalitet aktive i vanbilansnih rizičnih stavki, opći kreditni rizik, potencijalni kreditni gubici po kategorijama klasifikacije²² i vanbilansne stavke dati su u sljedećoj tabeli:

Tabela 20 : *Klasifikacija aktive, opći kreditni rizik (OKR), potencijalni kreditni gubici (PKG) i vanbilansne stavke (otpisana aktiva i suspendirana kamata)*

Kategorija klasifikacije	IZNOS (u 000 KM) I UČEŠĆE (u%)									INDEKS	
	31.12.2007.			31.12.2008.			30.09.2009.			5/2	8/5
	Klasif. aktive	Učešće %	OKR PKG	Klasif. aktive	Učešće %	OKR PKG	Klasif. aktive	Učešće %	OKR PKG		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
A	9.876.208	85,0	197.719	11.534.782	86,7	230.749	10.428.095	82,1	208.584	117	90
B	1.478.711	12,7	105.446	1.446.504	10,9	103.385	1.818.860	14,3	133.959	98	126
C	143.658	1,2	35.717	165.309	1,2	40.558	235.030	1,9	56.790	115	142
D	122.003	1,1	67.086	154.168	1,2	83.300	212.926	1,7	114.660	126	138
E	3.865	0,0	3.865	3.847	0,0	3.847	3.902	0,0	3.848	99	101
Rizična ak. (A-E)	11.624.445	100,0	409.833	13.304.610	100,0	461.839	12.698.813	100,0	517.841	114	95
Nerizična akt.²³	5.372.050			4.748.793			5.356.791			88	113
UKUPNO	16.996.495			18.053.403			18.055.604			106	100
VANBILANSNA EVIDENCIJA											
	430.069	90,1		429.419	89,0		475.066	89,0		99	111
Susp. Kamata	46.929	9,9		54.479	11,0		57.919	11,0		116	111
UKUPNO	476.998	100,0		483.898	100,0		532.985	100,0		101	111

Rizična aktiva sa vanbilansom (A-E) iznosi 13 milijardi KM i sa 30. 09. 2009. godine manja je za 5% ili 606 miliona KM. Nerizične stavke iznose 5,4 milijarde KM i povećane su za 13% u odnosu na kraj 2008. godine.

²² U skladu sa članom 22. Odluke o minimalnim standardima za upravljanje kreditnim rizikom i klasifikaciju aktive banke su dužne da formiraju i kontinuirano održavaju rezerve za OKR i PKG u sljedećim procentima po kategorijama : A 2%, B 5% do 15%, C 16% do 40%, D 41% do 60% i E 100%.

²³ Stavke aktive na koje se, u skladu s članom 22. stav 7. Odluke o minimalnim standardima za upravljanje kreditnim rizikom i klasifikaciju aktive banaka, ne obračunavaju rezerve za OKG od 2%.

Ako se analizira kvalitet rizične aktive, može se konstatovati da je u posmatranom periodu došlo do jačeg pada kvaliteta aktive i njenog „kvarenja“, što je posljedica uticaja ekonomske krize i porasta nenaplativih potraživanja, odnosno kašnjenja klijenata u plaćanju dospjelih kreditnih obaveza. Klasifikovana aktiva (B-E) je u odnosu na kraj 2008. godine imala značajan rast od 28% ili 501 milion KM, najviše zbog rasta plasmana s posebnom napomenom (B kategorija) od 26% ili 372 miliona KM, dok je nekvalitetna aktiva (C-E) povećana za 40% ili 129 miliona KM, s tim da je u istom periodu izvršen otpis aktive (isknjiženje u vanbilansnu evidenciju) u iznosu od 90 miliona KM (za šest mjeseci 2009. godine 48 miliona KM). Klasifikovana aktiva je sa 30. 09. 2009. godine iznosila dvije milijarde KM, a nekvalitetna 452 miliona KM. Dobra aktiva (A kategorija) smanjena za 10% ili jednu milijardu KM i iznosila je 10,4 milijarde KM.

Kao rezultat navedenog, indikatori kvaliteta aktive iskazani kao odnos, odnosno učešće pojedinih kategorija u rizičnoj aktivi su lošiji nego na kraju 2008. godine, što je zabrinjavajuće, naročito što se još veći negativni efekti očekuju u narednim kvartalima. Koeficijent odnosa klasifikovane i rizične aktive je zbog rasta klasifikovane aktive (28 %) i pada rizične (5%) pogoršan za 4,6 procentnih poena u odnosu na kraj 2008. godine i iznosi 17,9%.

Ako se analizira odnos i trend samo nekvalitetne i rizične aktive, sa 30. 09. 2009. godine ovaj koeficijent je iznosio 3,6% što je još uvijek relativno nizak omjer, a u odnosu na kraj 2008. godine je veći za 1,2 procentna poena. Međutim, ako se uzme u obzir da učešće B kategorije u rizičnoj aktivi iznosi 14,3% (na kraju 2008. godine 10,9%), te sumnju da dio plasmana koji su iskazani u ovoj kategoriji imaju lošiji kvalitet i da trebaju biti kategorizirani kao nekvalitetna aktiva, odnosno još uvijek prisutna praksa nekih banaka da ne formiraju pravovremeno adekvatne rezerve za kreditne gubitke, što se potvrdilo u on site kontrolama i rezultiralo nedostajućim rezervama za kreditne gubitke, može se zaključiti da kvalitet aktive i dalje ima trend pogoršanja. Zato je od ključnog značaja da banke što realnije procjenjuju kvalitet plasmana i formiraju adekvatne rezerve za kreditne gubitke, posebno zbog činjenice da se pod uticajem krize povećava kašnjenje u plaćanju dospjelih potraživanja, rastu troškovi rezervi, te se smanjuje i zarada banaka, pa je stoga dio lošijih kredita prikriven upravo kroz najveći rast B kategorije.

Sektorska analiza podataka temelji se na pokazateljima kvaliteta kredita datih za dva najznačajnija sektora: pravnim licima i stanovništvu. Dva navedena pokazatelja za ove sektore se značajno razlikuju i ukazuju na postojanje veće izloženosti kreditnom riziku, a time i potencijalnim kreditnim gubicima kod kredita datim pravnim licima.

Tabela 21 : Klasifikacija kredita datih stanovništvu i pravnim licima

Kategorija klasifikacije	IZNOS (u 000 KM) I UČEŠĆE (u%)											INDEKS 12/6	
	31.12.2008.						30.09.2009.						
	Stanovni štvo	Učešće %	Pravna lica	Učešće %	UKUPNO Iznos	Učešće %	Stanovni štvo	Učešće %	Pravna lica	Učešće %	UKUPNO Iznos		Učešće %
1	2	3	4	5	6 (2+4)	7	8	9	10	11	12 (8+10)	13	14
A	4.825.655	93,76	4.125.626	78,03	8.951.281	85,79	4.417.728	90,47	3.523.993	69,70	7.941.721	79,91	89
B	203.799	3,96	971.260	18,37	1.175.059	11,26	283.296	5,80	1.272.003	25,16	1.555.299	15,65	132
C	71.580	1,39	84.803	1,60	156.383	1,50	104.225	2,14	127.390	2,52	231.615	2,33	148
D	45.885	0,89	105.724	2,00	151.609	1,45	77.892	1,59	132.227	2,62	210.119	2,11	139
E	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0
UKUPNO	5.146.919	100,00	5.287.413	100,00	10.434.332	100,00	4.883.141	100,0	5.055.613	100,0	9.938.754	100,00	95
Klas. kred. B-E	321.264	6,24	1.161.787	21,97	1.483.051	14,21	465.413	9,53	1.531.620	30,29	1.997.033	20,09	135
Nekv. kred C-E	117.465	2,28	190.527	3,60	307.992	2,95	182.117	3,73	259.617	5,13	441.734	4,44	143
Struktura kred.	49,33		50,67		100,00		49,13		50,87		100,00		
Učešće po sektorima u klasifikovanim kreditima, nekvalitetnim kreditima i B kategoriji:													
Klasifikacija B-E	21,66		78,34		100,00		23,30		76,70		100,00		
Nekvalitetna C-E	38,14		61,86		100,00		43,23		56,77		100,00		
Kategorija B	17,34		82,66		100,00		18,21		81,79		100,00		

Sa 30. 09. 2009. godine od ukupnih kredita odobrenih pravnim licima u iznosu od 5 milijardi KM, 1,5 milijardi KM ili 30% je klasificirano u kategorije B do E (na kraju 2008. godine 1,2 milijarde ili 22%), dok je od ukupno odobrenih kredita stanovništvu u iznosu od 4,9 milijardi KM, u navedene kategorije klasificirano 465 miliona KM ili 9,5% (na kraju 2008. godine 321 milion ili 6,2%).

Od kredita plasiranim pravnim licima kao nekvalitetni krediti klasificirano je 260 miliona KM ili 5 % od ukupnih kredita odobrenih ovom sektoru (sa 31. 12. 2008. godine iznosili su 190 miliona KM ili 3,6%). Za sektor stanovništva isti iznose 182 miliona KM ili 3,7% (31.12.2008. godine 117 miliona KM ili 2%), što je rezultat visoke stope rasta od 41% u posmatranom periodu.

Posmatrani indikatori kvaliteta kredita odobrenih pravnim licima i stanovništvu, kao i već navedeni indikatori kvaliteta ukupne rizične aktive, imaju trend pogoršanja u 2009. godini, posebno u trećem kvartalu, što je najviše rezultat rasta B i C kategorija kod oba sektora, i to više kod stanovništva (kod stanovništva B kategorija: 39%; C kategorija: 46%, a kod pravnih lica 31% i 50%), te je rezultiralo porastom učešća najviše B kategorije (kod stanovništva sa 3,96% na 5,8%, a kod pravnih lica sa 18,37% na 25,16%), kao i na lošije ostale pokazatelje za ova dva sektora i ukupnog kreditnog portfolija.

U cilju što realnije ocjene treba uzeti u obzir i iznos kredita koje su banke u posmatranom periodu isknjižile u vanbilans, što se daje u narednoj tabeli.

-000 KM-

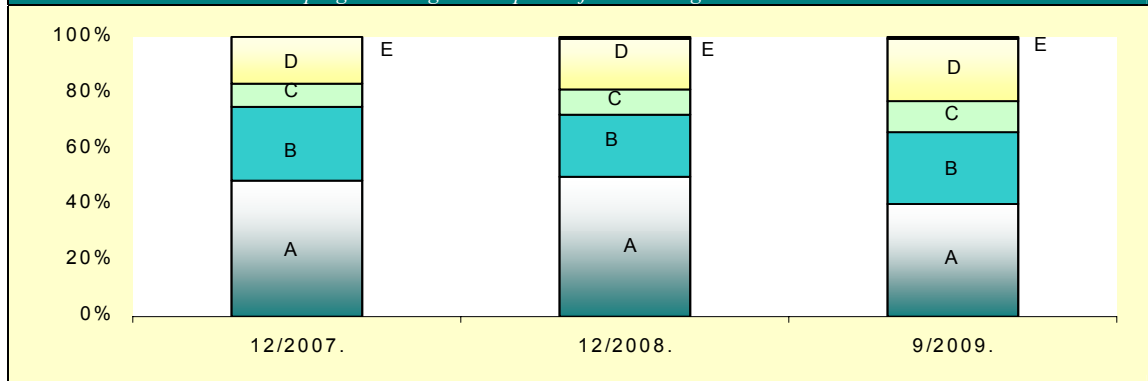
OPIS	STANOVNIŠTVO		PRAVNA LICA		UKUPNO	
	Otpisana aktiva	Suspendovana kamata	Otpisana aktiva	Suspendovana kamata	Otpisana aktiva	Suspendovana kamata
	2	3	4	5	6	7
Početno stanje 31.12.2008.	95.693	8.860	333.170	43.456	428.863	52.316
<i>Promjene u 2009.godini:</i>						
- novi otpis (u tekućoj godini)	52.102	7.746	38.229	7.454	90.331	15.200
- naplaćeno u tekućoj godini	14.617	3.896	16.143	2.541	30.760	6.437
- trajni otpis	976	97	12.392	3.063	13.368	3.160
Saldo 30.06.2009.godine	132.202	12.613	342.864	45.306	475.066	57.919

Saldo otpisane aktive 30. 09. 2009. godine (475 miliona KM) i saldo suspendovane kamate (58 miliona KM) povećani su za 10% u odnosu na 2008. godinu. U trećem kvartalu je zabilježen značajan otpis aktive koji je dvostruko veći od otpisa za prva dva kvartala 2009. god.

Nivo općeg kreditnog rizika i procijenjenih potencijalnih kreditnih gubitaka po kategorijama klasifikacije, utvrđenih u skladu sa kriterijima i metodologiji propisanoj u odlukama FBA, njihov trend i struktura na nivou bankarskog sektora dati su u sljedećoj tabeli i grafikonu.

Kategorija klasifikacije	IZNOS (u 000 KM) I STRUKTURA (u%)						INDEKS	
	31.12.2007.		31.12.2008.		30.09.2009.		4/2	6/4
	2	3	4	5	6	7	8	9
A	197.719	48,2	230.793	50	208.584	40,3	117	90
B	105.446	25,7	103.385	22,4	133.959	25,9	98	130
C	35.717	8,7	40.558	8,8	56.790	11	114	140
D	67.086	16,4	83.300	18,0	114.660	22	124	138
E	3.865	1,0	3.847	0,8	3.848	0,8	100	100
UKUPNO	409.833	100,0	461.883	100,0	517.841	100,0	113	112

Grafik 17 : Struktura i trend općeg kreditnog rizika i potencijalnih kred. gubitaka

Prema izvještajima, banke su formirale rezerve za kreditne gubitke u skladu s propisima i visinom procijenjenog kreditnog rizika.

Analizirajući nivo formiranih rezervi ukupno i po kategorijama klasifikacije, u odnosu na kraj 2008. godine, rezerve za opći kreditni rizik i potencijalne kreditne gubitke veće su za 12% i iznosile su 518 miliona KM, a relativni odnos rizične aktive sa vanbilansom povećao se sa 3,47% na 4,1% u odnosu na kraj 2008. godine. Sa 30. 09. 2009. godine banke su prosječno za B kategoriju imale izdvojene rezerve po stopi od 7,4%, za C kategoriju 24,22%, D kategoriju 54% i E 100%.

Analiza kvaliteta aktive, odnosno kreditnog portfolija pojedinačnih banaka, kao i on site kontrole u samim bankama, ukazuju da je kreditni rizik dominantni rizik kod najvećeg broja banaka, a zabrinjava činjenica da jedan broj banaka ima neadekvatne prakse upravljanja, odnosno ocjene, mjerenja, praćenja i kontrole kreditnog rizika i klasifikaciju aktive, što se u on site kontrolama utvrdilo kroz značajne iznose nedostajućih rezervi za kreditne gubitke, koje su banke formirale po nalogu FBA, ali time se problem suštinski ne rješava.

FBA je bankama, kod kojih je kontrolom ocijenjen slab kvalitet aktive, naložila korektivne mjere u smislu izrade operativnog programa koji mora sadržavati plan aktivnosti na poboljšanju postojećih praksi upravljanja kreditnim rizikom, odnosno kvaliteta aktive, smanjenje postojećih koncentracija, te rješavanje problema nekvalitetne aktive i sprječavanje njenog daljeg pogoršanja. Izvršavanje naloga FBA se kontinuirano nadzire kroz pojačan postkontrolni postupak na osnovu izvještaja i ostale dokumentacije dostavljene od strane banaka, kao i provjere istog ciljanim on site kontrolama. Nadzor ovog segmenta poslovanja je pojačan zbog evidentnih negativnih trendova, što značajno utiče i na pogoršanje profitabilnosti banaka i slabljenje kapitalne osnove kod nekih banaka, zbog čega banke moraju pravovremeno poduzeti aktivnosti na pribavljanju kapitala iz eksternih izvora.

Transakcije s povezanim licima

U svom poslovanju banke su izložene raznim vrstama rizika, od kojih poseban značaj ima rizik vezan za transakcije s licima povezanim sa bankom.

FBA je, u skladu sa Bazelskim standardima, uspostavila određene opreznosne principe i zahtjeve vezane za transakcije s licima povezanim s bankom, što je regulirano Odlukom o minimalnim standardima za poslovanje banaka s licima povezanim s bankom, u kojoj su propisani uslovi i način poslovanja banaka s povezanim licima. Na osnovu te Odluke i Zakona o bankama Nadzorni odbor banke, a na prijedlog direktora, dužan je da donese posebne politike banke za poslovanje s povezanim licima i da prati njihovu primjenu.

Odlukama FBA propisan je i poseban set izvještaja koji obuhvaćaju transakcije s jednim dijelom povezanih lica, i to kredite i potencijalne i preuzete vanbilansne obaveze (garancije, akreditivi, preuzete kreditne obaveze) kao najčešći i najrizičniji vid transakcija između banaka i povezanih lica. Set propisanih izvještaja uključuje podatke o kreditima datim sljedećim kategorijama povezanih lica:

- dioničarima banke s više od 5% glasačkih prava,
- članovima Nadzornog odbora i uprave banke i
- supsidijarnim licima i drugim preduzećima povezanim s bankom.

-000 KM-

Tabela 24: Transakcije s povezanim licima					
Opis	D A T I K R E D I T I ²⁴			I N D E K S	
	31.12.2007.	31.12.2008.	30.09.2009.	3/2	4/3
1	2	3	4	5	6
Dioničarima sa više od 5% glasačkih prava, subs. i drugim povezanim pred.	26.083	26.823	20.086	103	75
Članovima Nadzornog odbora i Odbora za reviziju	145	304	311	210	102
Upravi banke	2.355	2.315	2.079	98	90
UKUPNO	28.583	29.442	22.476	108	76
Potencijalne i preuzete vanbil. obaveze	1.936	10.304	6.781	532	66

Dok je u 2008. godini došlo do porasta obima transakcija s navedenim kategorijama povezanih lica koje su predmet izvještavanja, posebno potencijalnih i preuzetih obaveza, i to iz osnova izdatih garancija za „sestrinske“ leasing kompanije u BiH (dvije banke), u posmatranom periodu 2009. godine došlo je do smanjenja kreditne izloženosti prema osobama povezanim s bankom, kako potencijalnih obaveza, najvećim dijelom zbog isteka navedenih garancija kod jednog povezanog lica, tako i datih kredita. Iz prezentiranih podataka može se zaključiti da se radi o malom iznosu kreditno-garancijskih poslova s povezanim licima i da je nivo rizika nizak. FBA posebnu pažnju (pri on site kontrolama) usmjerava na poslovanje banaka s povezanim licima, naročito ocjeni sistema identifikacije i monitoringa izloženosti riziku poslovanja s povezanim licima. Kontrolori FBA na licu mjesta daju naloge za otklanjanje uočenih propusta u određenim rokovima i pokreću prekršajne postupke, a sastavni dio tih aktivnosti je i praćenje i nadzor provođenja datih naloga u postkontrolnom postupku. To se pozitivno odrazilo na ovaj segment poslovanja, jer je u bankama značajno poboljšana kvaliteta upravljanja ovim rizikom.

2.2. Profitabilnost

Prema podacima iz bilansa uspjeha, banke u Federaciji BiH za devet mjeseci 2009. godine ostvarile su pozitivan finansijski rezultat-dobit²⁵ u iznosu od 22,5 miliona KM, što je na nivou sistema značajno smanjenje od 60% ili 34,3 miliona KM u odnosu na isti period 2008. godine, odnosno dostignut je nivo od svega 43% ostvarene dobiti u 2008. godini, te se može zaključiti da je u većini banaka u Federaciji BiH došlo do pogoršanja ovog segmenta poslovanja.

Positivan finansijski rezultat od 58,4 miliona KM ostvarilo je 12 banaka što je za 34,7% ili 30,9 miliona KM manje nego u istom periodu 2008. godine. Istovremeno, gubitak u poslovanju u iznosu od 35,8 miliona KM iskazan je kod osam banaka i isti je za 10% ili za 3,3 miliona KM veći u odnosu na uporedni period 2008. godine.

²⁴ Pored kredita, uključena i ostala potraživanja, deponovana sredstva i plasmani dioničarima (finansijskim institucijama) sa više od 5% glasačkih prava.

²⁵ U toku godine banke u bilansu uspjeha ne iskazuju obavezu za porez, osim ako se ne radi eksterna revizija finansijskih izvještaja, tako da se podatak kod većine banaka odnosi na dobit/gubitak prije poreza (bruto dobit/gubitak).

Detaljniji podaci dati su u sljedećoj tabeli.

-000 KM-

Tabela 25 : Ostvareni finansijski rezultat: dobit/gubitak

Datum/Opis	Na nivou sistema		Državne banke		Privatne banke	
	Iznos	Broj banaka	Iznos	Broj banaka	Iznos	Broj banaka
30.09.2007.						
Gubitak	-4.008	4	-	-	-4.008	4
Dobit	117.395	18	4.906	3	112.489	15
Ukupno	113.387	22	4.906	3	108.481	19
30.09.2008.						
Gubitak	-32.508	6	-	-	-32.508	6
Dobit	89.304	14	2.656	2	86.648	12
Ukupno	56.796	20	2.656	2	54.140	18
30.09.2009.						
Gubitak	-35.809	8	-870	1	-34.939	7
Dobit	58.353	12	629	1	57.724	11
Ukupno	22.544	20	-241	2	22.785	18

Kao i u ostalim segmentima i u ovom su prisutne koncentracije: od ukupno ostvarene dobiti (58,4 miliona KM) 84,3% ili 49,2 miliona KM se odnosi na tri banke u sistemu (od kojih su dvije najveće banke, koji su, suštinski, nosioci profitabilnosti), čiji je udio aktive u bankarskom sektoru 56,5%, dok se od ukupno ostvarenog gubitka (35,8 miliona KM) 70,4% ili 25,2 miliona KM odnosi na dvije banke sa učešćem aktive od 17,3% (na samo jednu banku, koja se, s učešćem aktive od 15,0%, u sistemu nalazi na trećem mjestu, odnosi se 41,7% ili 14,9 miliona KM). Analitički podaci pokazuju da ukupno 13 banaka ima lošiji finansijski rezultat (za 40 miliona KM), dok sedam banaka ima nešto bolji rezultat (za 10,4 miliona KM).

Finansijski rezultat državnih banaka nema značajniji uticaj na ukupnu profitabilnost bankarskog sektora.

Na osnovu analitičkih podataka, kao i pokazatelja za ocjenu kvaliteta profitabilnosti (visina ostvarenog finansijskog rezultata-dobit/gubitak i koeficijenta koji se koriste za ocjenu profitabilnosti, produktivnosti i efikasnosti poslovanja, te drugih parametara vezanih za ocjenu poslovanja) evidentan je pad profitabilnosti u prethodnoj godini, s značajnim pogoršanjem u 2009. godini. Generalno u sistemu, a posebno kod velikih banaka koje su nosioci profitabilnosti, ostvarena dobit je manja što je posljedica minimalnog porasta ukupnog prihoda, koji je nedovoljan da nakon pokrića nekamatnih rashoda osigura zadovoljavajući iznos dobiti kod većine banaka, koja je uglavnom do sada bila interni izvor jačanja kapitalne osnove banaka.

S druge strane su visoki troškovi rezervi za kreditne gubitke, koji bilježe značajan porast u 2009. godini (rast kreditnog rizika i pad kvalitete prvenstveno kreditnog portfolija), zatim rast troškova zaposlenih i poslovnog prostora i fiksne imovine, iako su u 2009. godini ukupni operativni rashodi manji za 2% ili sedam miliona KM u odnosu na uporedni period prethodne godine.

Na nivou sistema ostvaren je ukupan prihod u iznosu od 605,8 miliona KM i u odnosu na uporedni period 2008. godine veći je za samo 1,1 milion KM. Ukupni nekamatni rashodi iznose 581,3 miliona KM, sa stopom rasta od 7% ili 37,0 miliona KM i u odnosu na uporedni period 2008./2007. godinu to je pad od sedam indeksnih poena.

Ako se analizira struktura ukupnog prihoda i promjene u najznačajnijim kategorijama, može se zaključiti da i dalje, iako sporijim trendom, raste učešće neto kamatnog prihoda na koji se odnosi 64,8% ukupnog prihoda (u istom periodu 2008. godine 63,2%), dok se učešće operativnih prihoda smanjilo sa 36,8% na 35,2%.

Ukupni prihodi od kamata iznose 696 miliona KM i u odnosu na isti period prošle godine povećani su za 1% ili 3,7 miliona KM. U strukturi ukupnog prihoda njihovo učešće neznatno je povećano sa 114,4% na 114,8%. Dok su prihodi od kamata po kreditima porasli za 8% ili 48,9 miliona KM (prosječan iznos kredita je veći za 8%) i iznose 640 miliona KM ili 105,7% ukupnog prihoda, izrazito visok pad od 70% ili 47,2 miliona KM imali su prihodi po kamatonosnim računima kod depozitnih institucija, a njihovo učešće je smanjeno sa 11,1% na 3,3%.

S druge strane, u odnosu na neznatnu stopu rasta kamatnih prihoda (1%), kamatni rashodi su zabilježili blagi pad od 2% ili sedam miliona KM i iznose 302,9 miliona KM. Takođe, njihovo učešće u strukturi ukupnog prihoda smanjeno je sa 51,3% na 50,0%. U strukturi kamatnih rashoda treba istaći rast kamatnih rashoda po depozitima od 7% ili 15 miliona KM koji u iznosu od 228,8 miliona KM imaju učešće u ukupnom prihodu 37,8% što je za 2,5 procentnih poena više nego u uporednom periodu prethodne godine. Kamatni rashodi po uzetim kreditima manji su 27% ili 21,7 miliona KM i sa smanjenim učešćem od 13,2% na 9,6%.

Neto kamatni prihod u iznosu od 392,9 miliona KM bilježi stopu rasta od 3% ili 10,8 miliona KM sa povećanim učešćem u strukturi ukupnog prihoda sa 63,2% na 64,9%.

Operativni prihodi iznose 213 miliona KM i u odnosu na prethodnu godinu smanjeni su za 4% ili 9,7 miliona KM, a učešće u strukturi ukupnog prihoda sa 36,8% na 35,2%. Smanjenje operativnih prihoda je najvećim dijelom vezano za pad ostalih operativnih prihoda.

Ukupni nekamatni rashodi imali su brži rast (7%) od neto kamatnog prihoda (3%) i u posmatranom periodu iznose 581,3 miliona KM, što je u odnosu na uporedni period više za 37 miliona KM. Istovremeno, njihovo učešće u strukturi ukupnog prihoda povećano je sa 90% na 95,9%.

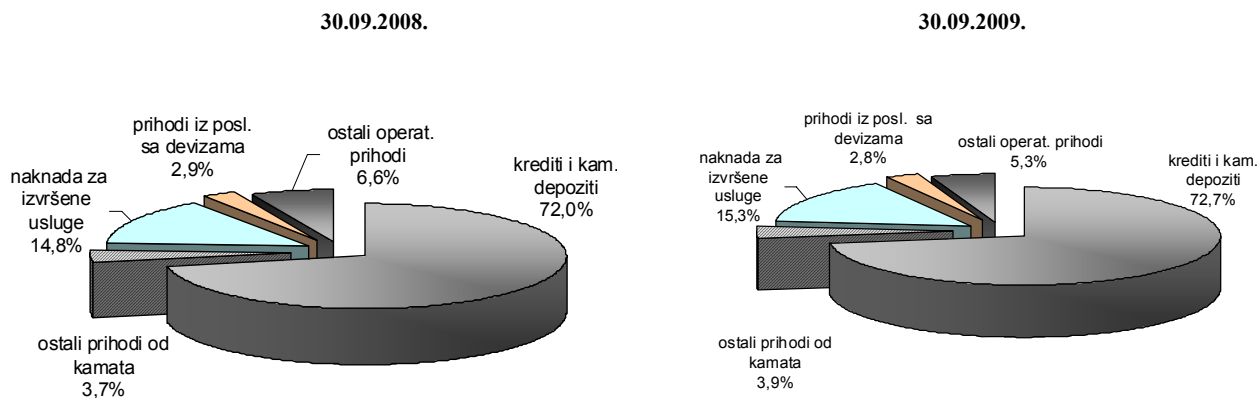
U okviru nekamatnih rashoda, jedino su ostali operativni troškovi zabilježili pad i to 30% ili 28 miliona KM, a njihovo učešće u strukturi ukupnog prihoda smanjeno je sa 15,6% na 11%. Suprotan trend i kretanje, odnosno značajan rast od 32% ili 39,1 milion KM su imali troškovi rezervi za kreditne gubitke, koji, u posmatranom periodu, iznose 161,2 miliona KM, sa povećanim učešćem u strukturi ukupnog prihoda sa 20,2% na 26,6%, zatim troškovi plata i doprinosa sa stopom rasta od 8% ili 13,2 miliona KM (iznose 188,1 milion KM), te troškovi poslovnog prostora i fiksne aktive u iznosu od 115,6 miliona KM i porastom od 7% ili 7,8 miliona KM.

Trend i struktura ukupnih prihoda i rashoda daje se u sljedećim tabelama i grafikonima.

- u 000 KM-

Tabela 26 : Struktura ukupnih prihoda								
Struktura ukupnih prihoda	30.09.2007.		30.09.2008.		30.09.2009.		INDEKS	
	Iznos	%	%	%	Iznos	%	4/2	6/4
1	2	3	4	5	6	7	8	9
I Prihodi od kamata i slični prihodi								
Kamatonosni rač. depozita kod depoz.inst.	87.402	10,6	67.208	7,4	19.974	2,2	77	30
Kreditni i poslovi lizinga	481.167	58,4	591.322	64,6	640.202	70,5	123	108
Ostali prihodi od kamata	34.588	4,2	33.504	3,7	35.607	3,9	97	106
UKUPNO	603.157	73,2	692.034	75,7	695.783	76,6	115	101
II Operativni prihodi								
Naknade za izvršene usluge	121.960	14,8	135.647	14,8	138.627	15,3	111	102
Prihodi iz posl. sa devizama	24.925	3,0	27.003	2,9	25.667	2,8	108	95
Ostali operativni prihodi	73.714	9,0	59.993	6,6	48.668	5,3	81	81
UKUPNO	220.599	26,8	222.643	24,3	212.962	23,4	101	96
UKUPNI PRIHODI (I + II)	823.756	100,0	914.677	100,0	908.745	100,0	111	99

Grafik 18 : Struktura ukupnih prihoda

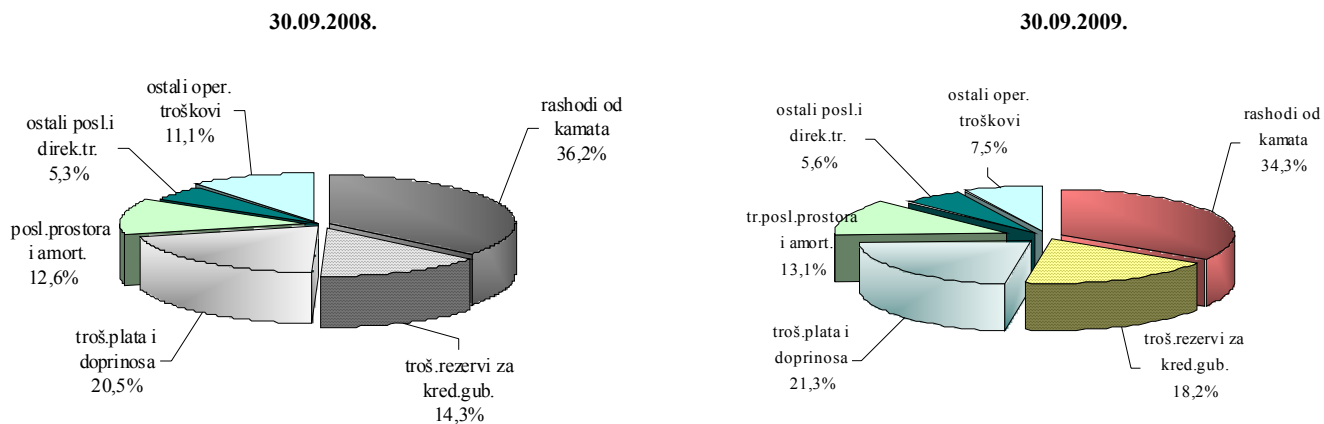

- u 000 KM-

Tabela 27 : Struktura ukupnih rashoda

Struktura ukupnih rashoda	30.09.2007.		30.09.2008.		30.09.2009.		INDEKS	
	Iznos	%	Iznos	%	Iznos	%	4/2	6/4
1	2	3	4	5	6	7	8	9
I Rashodi od kamata i slični rashodi								
Depoziti	162.332	22,8	213.720	25,0	228.752	25,9	132	107
Obaveze po uzetim kredit. i ostalim pozajm.	59.478	8,4	79.893	9,3	58.135	6,6	134	73
Ostali rashodi od kamata	9.062	1,3	16.320	1,9	16.009	1,8	180	98
UKUPNO	230.872	32,5	309.933	36,2	302.896	34,3	134	98
II Ukupni nekamatni rashodi								
Troškovi rezervi za opći kred. rizik i potencijalne kreditne gubitke	119.073	16,8	122.045	14,3	161.193	18,2	102	132
Troškovi plata i doprinosa	154.162	21,7	174.920	20,5	188.083	21,3	113	108
Troškovi posl.prostora i amortizacija	89.211	12,5	107.796	12,6	115.613	13,1	121	107
Ostali poslovni i direktni troškovi	41.270	5,8	44.922	5,3	49.802	5,6	109	111
Ostali operativni troškovi	75.781	10,7	94.605	11,1	66.584	7,5	125	70
UKUPNO	479.497	67,5	544.288	63,8	581.275	65,7	113	107
UKUPNI RASHODI (I + II)	710.369	100,0	854.221	100,0	884.171	100,0	120	104

Grafik 19 : Struktura ukupnih rashoda

U sljedećim tabelama dati su najznačajniji koeficijenti za ocjenu profitabilnosti, produktivnosti i efikasnosti banaka:

- u %-

Tabela 28 : Koeficijenti profitabilnost, produktivnosti i efikasnosti po periodima

KOEFICIJENTI	30.09.2007.	30.09.2008.	30.09.2009.
Dobit na prosječnu aktivnu	0,91	0,40	0,15
Dobit na prosječni ukupni kapital	8,61	3,88	1,36
Dobit na prosječni dionički kapital	11,17	5,83	1,99
Neto prihod od kamata/ prosječna aktiva	2,98	2,69	2,59
Prihod od naknada/ prosječna aktiva	1,77	1,57	1,41
Ukupan prihod/ prosječna aktiva	4,75	4,26	4,00
Poslovni i direktni rashodi ²⁶ /prosječna aktiva	1,28	1,18	1,39
Operativni rashodi/ prosječna aktiva	2,56	2,66	2,44
Ukupni neamatni rashodi/ prosječna aktiva	3,84	3,83	3,84

-u %-

Tabela 29 : Koeficijenti profitabilnosti, produktivnosti i efikasnosti na dan 30.09. 2009.

KOEFICIJENTI	30.09. 2009.		
	DRŽAVNE BANKE	PRIVATNE BANKE	PROSJEK U FBiH
Dobit na prosječnu aktivnu	-0,13	0,15	0,15
Dobit na prosječni ukupni kapital	-0,57	1,41	1,36
Dobit na prosječni dionički kapital	-0,71	2,08	1,99
Neto prihod od kamata/ prosječna aktiva	1,71	2,60	2,59
Prihod od naknada/ prosječna aktiva	3,88	1,38	1,41
Ukupan prihod/ prosječna aktiva	5,59	3,98	4,00
Poslovni i direktni rashodi/prosječna aktiva	1,00	1,40	1,39
Operativni rashodi/ prosječna aktiva	4,72	2,42	2,44
Ukupni neamatni rashodi/ prosječna aktiva	5,73	3,81	3,84

Analizom osnovnih parametara za ocjenu kvaliteta profitabilnosti, može se zaključiti da je profitabilnost ukupnog sistema lošija, ostvarena dobit je znatno manja što je rezultiralo izuzetnim padom ROAA (povrat na prosječnu aktivnu) sa 0,40% na 0,15% i ROAE (povrat na prosječni dionički kapital) sa 5,83% na 1,99%. Takođe, produktivnost banaka, mjerena odnosom ukupnog prihoda i prosječne aktive, nastavlja s trendom pada (sa 4,26% na 4,00%), najviše zbog bržeg rasta prosječne ukupne aktive od ukupnog prihoda, odnosno minimalnog porasta ukupnog prihoda u posmatranim periodima posljednje dvije godine.

Svi ključni finansijski pokazatelji profitabilnosti analizirani prema kriterijumu vlasništva u bankama, pokazuju da privatne banke posluju rentabilnije, produktivnije i efikasnije, što im osigurava konkurentnu prednost u odnosu na državne banke i ukazuje na nužnost završetka privatizacije preostalih državnih banaka.

U pogoršanim uslovima poslovanja banaka i zbog negativnih efekata koji ima ekonomska i finansijska kriza na bankarski sektor u F BiH, profitabilnost banaka i u narednom periodu će najviše biti pod uticajem pogoršanja kvalitete aktive, odnosno rasta kreditnog rizika i kreditnih gubitaka zbog kašnjenja u plaćanjima dospjelih kreditnih obaveza od strane kako preduzeća tako i stanovništva, te će zavisiti od efikasnog upravljanja i kontrole operativnih prihoda i troškova u cilju njihovog smanjenja. Takođe, dobit banaka, odnosno finansijski rezultat biće u velikoj mjeri pod uticajem cjenovnog i kamatnog rizika, kako na strani izvora i kretanja cijena izvora finansiranja banaka, tako i mogućnosti ostvarivanja kamatne marže koja će biti dovoljna da pokrije sve neamatne rashode i na kraju, osigura i zadovoljavajući povrat za vlasnike banaka na uloženi kapital.

²⁶ U rashode su uključeni troškovi rezervi za potencijalne kreditne gubitke.

2.3. Ponderisane nominalne i efektivne kamatne stope

U cilju veće transparentnosti i lakše usporedivosti uvjeta banaka za odobravanje kredita i primanje depozita i zaštite klijenata kroz uvođenje transparentnog prikaza troškova kredita odnosno prihoda depozita, a u skladu s međunarodnim standardima, kriterijima i praksama u drugim zemljama, FBA je od 01.07.2007. godine propisala jedinstven način obračuna i iskazivanja efektivne kamatne stope²⁷ za sve banke sa sjedištem u Federaciji BiH i njihove organizacione dijelove bez obzira na kojoj teritoriji posluju, kao i na organizacione dijelove banaka koji posluju u Federaciji BiH. Efektivna kamatna stopa predstavlja stvarnu relativnu cijenu kredita, odnosno prihoda na depozit, izraženu kao procenat na godišnjem nivou.

Efektivnom kamatnom stopom se smatra dekurzivna kamatna stopa koja se obračunava na godišnjem nivou, i to primjenom složenog kamatnog računa, na način da se diskontovana novčana primanja izjednačavaju sa diskontovanim novčanim izdacima odobrenih kredita, odnosno primljenih depozita.

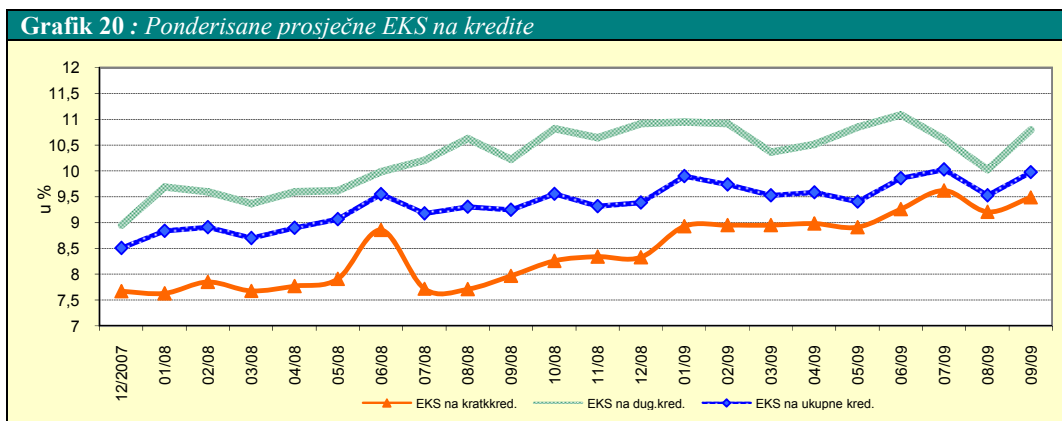
Banke su obavezne mjesečno izvještavati FBA o ponderisanim nominalnim i efektivnim kamatnim stopama na kredite i depozite odobrene odnosno primljene u izvještajnom mjesecu, u skladu s propisanom metodologijom²⁸.

U sljedećoj tabeli daje se pregled ponderisanih nominalnih i efektivnih kamatnih stopa (dalje: NKS i EKS) na kredite na nivou bankarskog sistema i za dva najznačajnija sektora (privredu i stanovništvo) za decembar 2007. godine, juni i decembar 2008. godine i mart, juni i septembar 2009. godine:

O P I S	31.12.2007.		30.06.2008.		31.12.2008.		31.03.2009.		30.6.2009		30.09.2009.	
	NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1. Ponderisane kam. stope na kratkoročne kredite	7,34	7,67	7,51	8,86	7,82	8,33	8,37	8,95	8,41	9,26	8,77	9,49
1.1. Privredi	7,19	7,45	7,39	8,76	7,74	8,19	8,31	8,8	8,4	9,1	8,71	9,16
1.2. Stanovništvu	11,22	13,47	10,83	13,6	10,25	13,04	9,43	12,27	10,03	13,94	9,81	13,31
2. Ponderisane kam. stope na dugoročne kredite	8,23	8,83	9,22	9,99	9,95	10,92	9,37	10,37	9,92	11,09	9,7	10,8
2.1. Privredi	7,49	7,85	8,16	8,6	8,33	8,92	8,02	8,96	8,7	9,62	8,77	9,64
2.2. Stanovništvu	8,93	9,75	9,91	10,88	11,16	12,54	11,03	12,1	10,82	12,2	10,57	11,87
3. Ukupno ponderisane kam. stope na kredite	7,86	8,51	8,56	9,55	8,69	9,39	8,78	9,53	8,91	9,86	9,12	9,98
3.1. Privredi	7,31	7,62	7,7	8,7	7,88	8,37	8,23	8,85	8,45	9,19	8,73	9,27
3.2. Stanovništvu	9,05	9,96	9,95	10,99	11,09	12,58	10,88	12,12	10,75	12,34	10,59	12,08

²⁷ Odluka o jedinstvenom načinu obračuna i iskazivanja efektivne kamatne stope na kredite i depozite ("Službene novine F BiH", br. 27/07).

²⁸ Uputstvo za primjenu Odluke o jedinstvenom načinu obračuna i iskazivanja efektivne kamatne stope na kredite i depozite i Uputstvo za izračunavanje ponderisane nominalne i efektivne kamatne stope.

Kod analize trenda kamatnih stopa relevantno je pratiti kretanje ponderisane EKS, a razlika u odnosu na ponderisanu NKS je rezultat naknada i provizija koji se plaćaju banci za odobreni kredit i koji ulaze u obračun cijene kredita. Zato EKS predstavlja stvarnu cijenu kredita.

Ponderisana EKS na kredite je, za razliku od 2008. godine kada su bile prisutne veće oscilacije u kretanju kamatnih stopa i njihov rast u drugoj polovini godine, u prva tri kvartala 2009. godine imala je blage oscilacije, koje su se kretale unutar 0,62 procentna poena, s najvišim nivoom u julu 2009. godine (10,03%) te najmanjim u maju 2009. godine (9,41%). Prosječna EKS u devetom mjesecu 2009. godine iznosila je 9,98% što je za 0,59 procentnih poena više nego u decembru 2008. godine.

Ponderisana EKS na kratkoročne kredite za septembar 2009. godine iznosila je 9,49% i što je za značajnih 1,16 procentnih poena više u odnosu na decembar 2008. godine.

Ponderisana EKS na dugoročne kredite je u septembru 2009. godine iznosila 10,80%, što je u odnosu na decembar 2008. godine manje za 0,12 procentnih poena.

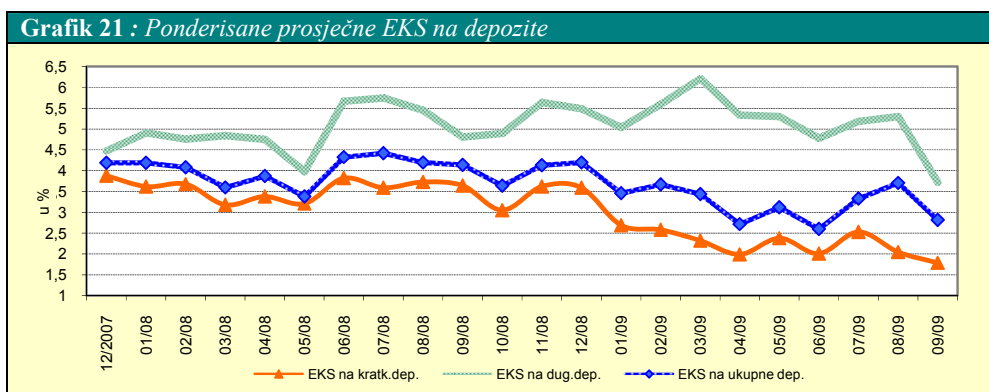
Kamatne stope na kredite plasirane u dva najvažnija sektora: privredi i stanovništvu²⁹, u posmatranom periodu 2009. godine kretale su se u suprotnom smjeru. Naime, ponderisana EKS na kredite odobrene privredi, iako još uvijek znatno niža od EKS na kredite stanovništvu, imala je trend rasta, i za kratkoročne i dugoročne kredite. U odnosu na decembar 2008. godine, EKS na kratkoročne se povećala za 0,97 procentnih poena (sa 8,19% na 9,16%), dok je kod dugoročnih kredita porast iznosio 0,72 procentna poena, odnosno sa 8,92%, na 9,64%. Ukupna kamatna stopa na kredite privredi je povećana sa 8,37% iz decembra 2008. godine na nivo od 9,27% u septembru 2009. godine.

EKS na kratkoročne kredite plasirane stanovništvu u prvoj polovini 2009. godine imala je trend rasta (sa 13,04% u decembru 2008. na 13,94% u junu 2009.), dok je na kraju trećeg kvartala smanjena na 13,31%. EKS na dugoročne kredite plasirane istom sektoru je sa decembarškog nivoa 2008. godine od 12,54%, nakon pada od 0,67 procentnih poena, u devetom mjesecu 2009. godine iznosila 11,87%. Ukupna EKS na kredite stanovništvu je u uporednom periodu decembar 2008. godine i septembar 2009. godine smanjena sa 12,58% na 12,09%.

Ponderisane NKS i EKS po oročenim depozitima, izračunatim na osnovu mjesečnih izvještaja, za bankarski sektor prikazane su u sljedećoj tabeli:

²⁹ Po metodologiji razvrstavanja u sektore, obrtnici se uključuju u sektor stanovništva.

OPIS	31.12.2007.		30.06.2008.		31.12.2008.		31.03.2009.		30.06.2009.		30.9.2009	
	NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1. Ponderisane kam. stope na kratkoročne depozite	3,87	3,88	3,82	3,82	3,59	3,59	2,3	2,32	1,99	2,01	1,79	1,79
1.1. do tri mjeseca	3,85	3,85	3,94	3,94	3,48	3,49	2,19	2,21	1,74	1,74	0,88	0,88
1.2. do jedne godine	3,92	3,92	3,6	3,6	4,13	4,14	2,9	2,91	3,8	3,95	3,63	3,64
2. Ponderisane kam. stope na dugoročne depozite	4,48	4,48	5,67	5,67	5,48	5,49	6,17	6,21	4,72	4,78	3,7	3,72
2.1. do tri godine	4,65	4,66	5,49	5,49	5,41	5,42	6,21	6,25	4,58	4,66	5,24	5,28
2.2. preko tri godine	4,32	4,33	6,46	6,47	6,34	6,33	5,64	5,66	6,14	6,11	2,13	2,13
3. Ukupno ponderisane kam. stope na depozite	4,18	4,19	4,33	4,33	4,2	4,2	3,42	3,44	2,57	2,6	2,8	2,82

Za razliku od kredita, kod kojih uticaj na stvarnu cijenu imaju troškovi povezani s odobravanjem i servisiranjem kredita (pod uslovom da su poznati kod odobravanja), kod depozita gotovo da nema razlike između nominalne i efektivne kamatne stope.

U odnosu na decembar 2008. godine ponderisana EKS na ukupne oročene depozite u septembru 2009. godine smanjena je za 1,38 procentnih poena (sa 4,2% na 2,82%). Isto kretanje imala je i EKS na kratkoročne (sa 3,59% na 1,79%) i dugoročne depozite (sa 5,48% na 3,72%). Kod kratkoročnih najveće smanjenje proizilazi iz pada EKS na depozite oročene do tri mjeseca (sa 3,49% na 0,88%). Kod dugoročnih depozita na smanjenje EKS najveći uticaj je pad EKS na oročenja preko tri godine (sa 6,33% na 2,13%), zbog dugoročno oročenog depozita matične banke-strane banke kod jedne banke u iznosu od 166 miliona KM, s izuzetno niskom kamatnom stopom (svega 1,82%). Ovaj depozit je iznosio 45% ukupno primljenih dugoročnih depozita, odnosno 24% svih novoprimljenih oročenih depozita u septembru 2009. godine, te je zbog toga imao najveći uzicaj na pad kamatnih stopa kako na dugoročne tako i na ukupne na depozite u tom mjesecu.

Banke su u septembru 2009. godine plaćale privredi nešto manje kamatne stope na oročene depozite (2,48%) nego stanovništvu (4,14%), i iste su manje u odnosu na decembar 2008. godine (4,09% i 4,54%). Razlog značajnom smanjenju EKS na depozite privrede je smanjenje EKS na kratkoročne depozite, odnosno promjene u strukturi po ročnosti jer se najveći iznos kratkoročnih depozita privrede (cca 80%) u septembru 2009. godine oročio na period do tri mjeseca za koji je EKS iznosila 0,6% (decembar 2008.godine 3,49%). Istovremeno, značajno je povećana EKS na depozite privrede oročene od tri mjeseca do jedne godine, gdje je kamatna stopa sa 0,11% iz decembra 2008. godine povećana na 4,35% u septembru 2009. godine.

EKS na kratkoročne depozite stanovništva smanjena sa 2,84% (decembar 2008. godine) na 2,56% u septembru 2009. godine.

Ponderisana EKS na dugoročne depozite privrede u septembru 2009. godine iznosila je 5,62%, a stanovništva 5,06% (u decembru 6,13% i 5,31%).

Ponderisane kamatne stope na kredite koji se odnose na ugovoreno prekoračenje po računima i na depozite po viđenju, izračunate su na osnovu mjesečnih izvještaja, daju se u sljedećoj tabeli:

O P I S	31.12.2007.		30.06.2008.		31.12.2008.		31.03.2009.		30.06.2009.		30.09.2009	
	NKS	EKS	NKS	NKS	NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS
1	2	3	4	12	14	15	8	9	10	11	10	11
1. Ponderisane kam. stope na kredite-prekoračenja po rač.	8,89	9,01	8,59	8,58	8,62	8,81	8,29	8,29	8,56	9,00	8,71	8,72
3. Ponderisane kam. stope na depozite po viđenju	0,37	0,37	0,41	0,41	0,40	0,40	0,39	0,39	0,40	0,40	0,42	0,42

Na ove stavke aktive i pasive EKS je u pravilu jednaka nominalnoj kamatnoj stopi.

Ponderisana EKS na ukupne kredite po prekoračenjima računa za bankarski sektor u septembru 2009. godine iznosila je 8,72% (povećanje za 0,09 procentnih poena u odnosu na decembar 2008. godine), a na depozite po viđenju 0,42% , što je gotovo isto kao u decembru 2008. godine.

2.4. Likvidnost

Upravljanje rizikom likvidnosti je, uz kreditni rizik, jedno od najvažnijih i najsloženijih segmenata bankarskog poslovanja. Održavanje likvidnosti u tržišnoj ekonomiji je permanentna obaveza banke i osnovna pretpostavka za njenu održivost na finansijskom tržištu. Takođe, to je jedan od ključnih preduvjeta za uspostavljanje i očuvanje povjerenja u bankarski sistem u svakoj zemlji, te njegove stabilnosti i sigurnosti.

Do izbijanja globalne finansijske i ekonomske krize, u normalnim uslovima poslovanja banaka i stabilnom okruženju rizik likvidnosti imao je sekundaran značaj, odnosno kreditni rizik je bio u prvom planu i uspostavljeni sistemi upravljanja, odnosno identificiranja, mjerenja i kontrole ovog rizika bili su pod kontinuiranim nadzorom u cilju njegovog unapređenja i poboljšanja. Međutim, treba istaći da je međuzavisnost svih rizika kojima banka jeste ili može da bude izložena u svom poslovanju veoma visoka.

Kada je došlo do poremećaja na finansijskim tržištima zbog uticaja globalne krize, rizik likvidnosti je naglo porastao i upravljanje ovim rizikom postalo je ključni faktor za nesmetano poslovanje banke, blagovremeno izvršavanje dospjelih obaveza i očuvanje dugoročne pozicije banke, u smislu njene solventnosti i kapitalne osnove.

U posljednjem kvartalu 2008. godine, nakon prenošenja globalne krize i njenog negativnog uticaja na finansijski i ekonomski sistem u BiH, došlo je do porasta rizika likvidnosti. Iako je došlo do povlačenja dijela štednih depozita i narušavanja povjerenja u banke, ocijenjeno je da nijednog trenutka nije bila ugrožena likvidnost bankarskog sistema, jer su banke u F BiH, zbog regulatornih zahtjeva i propisanih limita, imale značajna likvidna sredstva i dobru poziciju likvidnosti.

U 2009. godini zaustavljena su negativna kretanja iz posljednjeg kvartala 2008. godine, a osnovni pokazatelji likvidnosti, zahvaljujući najvećim dijelom smanjenoj kreditnoj aktivnosti su poboljšani, tako da ostaje konstatacija da je likvidnost bankarskog sistema u Federaciji BiH i dalje dobra, sa zadovoljavajućim učešćem likvidnih sredstava u ukupnoj aktivni i pokrivenošću kratkoročnih obaveza likvidnim sredstvima. Međutim, zbog prisutne finansijske krize u svijetu koja se negativno reflektira na bankarske sisteme pojedinih evropskih zemalja, a većina banaka u F BiH je u vlasništvu velikih evropskih bankarskih grupa koje pružaju značajnu finansijsku podršku našim bankama kroz depozitna i kreditna sredstva, ocjenjuje se da rizik likvidnosti i

dalje treba biti pod pojačanim nadzorom. Takođe treba imati u vidu činjenicu da je uticaj krize sve veći na realni sektor, a negativne posljedice reflektiraće se na ukupno privredno i ekonomsko okruženje u kojem banke posluju u BiH.

Odlukom o minimalnim standardima za upravljanje rizikom likvidnosti propisani su minimalni standardi koje je banka dužna da osigura i održava u procesu upravljanja ovim rizikom, odnosno minimalni standardi za kreiranje i provođenje politike likvidnosti koja osigurava sposobnost banke da potpuno i bez odlaganja izvršava svoje obaveze na dan dospijea.

Navedeni propis predstavlja okvir za upravljanje rizikom likvidnosti i sadrži kvalitativne i kvantitativne odredbe i zahtjeve prema bankama. Propisani su limiti koje banke trebaju ispunjavati vezano za prosječni dekadni minimum i dnevni minimum novčanih sredstava u odnosu na kratkoročne izvore, kao i minimalni limiti ročne usklađenosti dospijea instrumenata finansijske aktive i obaveza do 180 dana.

Rizik likvidnosti je u uskoj korelaciji s drugim rizicima i često se negativno efektira na uspješnost i profitabilnost banaka.

U strukturi izvora finansiranja banaka u Federaciji BiH na dan 30. 09. 2009. godine i dalje najveće učešće od 71,7% imaju depoziti, koji su u posmatranom periodu povećani za 5% ili 506 miliona KM. Zatim slijede uzeti krediti (uključujući subordinisane dugove³⁰) s učešćem od 13,5%, koji su sa dužim periodima ročnosti i predstavljaju kvalitetan izvor za dugoročne plasmane, a značajno su doprinijeli poboljšanju ročne usklađenosti dospijea stavki aktive i obaveza.

S druge strane, ročna struktura depozita je znatno nepovoljnija, iako je već duži period prisutan trend poboljšanja.

- u 000 KM-

Tabela 33 : Ročna struktura depozita								
DEPOZITI	31.12.2007.		31.12.2008.		30.09.2009.		INDEX	
	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	4/2	6/4
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Štednja i dep. po viđenju	4.747.689	46,6	4.186.764	40,0	4.317.078	39,4	88	103
Do 3 mjeseca	430.784	4,2	460.100	4,4	378.195	3,4	107	82
Do 1 godine	1.045.768	10,3	979.516	9,4	837.013	7,6	94	85
1. Ukupno kratkoročni	6.224.241	61,1	5.626.380	53,8	5.532.286	50,4	90	98
Do 3 godine	2.722.927	26,7	3.018.766	28,9	3.429.245	31,3	111	114
Preko 3 godine	1.243.809	12,2	1.816.695	17,3	2.006.679	18,3	146	110
2. Ukupno dugoročni	3.966.736	38,9	4.835.461	46,2	5.435.924	49,6	122	112
UKUPNO (1 + 2)	10.190.977	100,0	10.461.841	100,0	10.968.210	100,0	103	105

Analizirajući ročnu strukturu depozita prema dvije osnovne grupe, u odnosu na 2008. godinu, evidentno je smanjenje učešća kratkoročnih depozita za 3,4 procentna poena i za isto porast dugoročnih depozita, tako da je njihovo učešće sa 30. 09. 2009. godine iznosilo 50,4% i 49,6%. Najveći uticaj na ovu promjenu imala je zamjena kreditnih sredstava dugoročnim depozitom kod jedne banke.

Ukupni kratkoročni depoziti su u odnosu na 2008. godinu smanjeni za 94 miliona KM ili 2%, s napomenom da je u četvrtom kvartalu 2008. godine smanjenje iznosilo 634 miliona KM ili 10%. Ovaj pad se odnosi na depozite do tri mjeseca koji su smanjeni za 18% uz istovremeno smanjenje učešća sa 4,4% na 3,4% i depozite do jedne godine koji su manji za 15% zbog čega je i njihovo učešće u ukupnim depozitima smanjeno sa 9,4% na 7,6%, dok su depoziti po viđenju

³⁰ Subordinisani dugovi: uzeti krediti i obaveze trajnog karaktera.

imali porast od 3%. Depoziti po viđenju i dalje imaju najveće učešće od 39,4% u ukupnim depozitima, dok najmanje učešće (3,4%) imaju depoziti do tri mjeseca. U ukupnim depozitima po viđenju najveće učešće imaju depoziti građana (36%), koji su u odnosu na 2008. godinu smanjeni za 108 miliona KM ili 7%.

Ukupni dugoročni depoziti su u 2009. godini povećani za 600 miliona KM ili 12%. Treba istaći da je kod dugoročnih depozita dominantno učešće dva sektora, i to: stanovništva od 41,4% i bankarskih institucija 35,2%. U depozitima oročenim do tri godine najveće učešće od 52,6% imaju depoziti stanovništva (na kraju 2008. godine 51,8%), dok u periodu preko tri godine najveće učešće od 70,9% imaju depoziti bankarskih institucija (na kraju 2008. godine 70%).

U funkciji planiranja potrebnog nivoa likvidnih resursa, banke trebaju planirati izvore i strukturu adekvatnog likvidnog potencijala, i u vezi s tim planirati i kreditnu politiku. Ročnost plasmana, odnosno kreditnog portfolija je determinisana upravo ročnošću izvora. S obzirom da je ročna transformacija sredstava kod banaka inherentno povezana sa funkcionalnim karakteristikama bankarskog poslovanja, banke kontinuirano kontrolišu i drže ročne debalanse između izvora i plasmana u okviru propisanih minimalnih limita.

-u 000 KM-

Tabela 34 : Ročna struktura kredita

KREDITI	31.12.2007.		31.12.2008.		30.09.2009.		INDEX	
	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	4/2	6/4
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Dospjela potraživanja i plaćene vanbil.obaveze	214.223	2,4	234.178	2,2	415.262	4,2	109	177
Kratkoročni krediti	1.719.297	19,4	2.337.206	22,4	2.173.347	21,8	136	93
Dugoročni krediti	6.941.464	78,2	7.862.948	75,4	7.350.145	74,0	113	93
UKUPNO KREDITI	8.874.984	100,0	10.434.332	100,0	9.938.754	100,0	118	95

U posmatranom periodu 2009. godine dugoročni krediti su smanjeni za 7% ili 513 miliona KM (kako se najveće učešće u strukturi dugoročnih kredita odnosi na kredite date stanovništvu treba istaći da se samo na smanjenje u tom segmentu odnosi 351 milion KM), kratkoročni krediti takođe bilježe smanjenje od 7% ili 164 miliona KM, dok su dospjela potraživanja povećana za 79% ili 182 miliona KM, od čega se na privatna preduzeća odnosi 154 miliona KM, na stanovništvo 30 miliona KM, nebankarske finansijske organizacije i vladine institucije pet miliona KM, a ostali sektori su imali smanjenje od sedam miliona KM. U strukturi dospjelih potraživanja 76% su od privatnih preduzeća, 18% od stanovništva i 6% od ostalih sektora.

Sektorska analiza po ročnosti za dva najznačajnija sektora pokazuje da su krediti plasirani stanovništvu 90% dugoročni, a od ukupno odobrenih kredita privatnim preduzećima na dugoročne se odnosi 58%.

U strukturi aktive krediti, kao najznačajnija kategorija, imaju i dalje najveće učešće od 65% što je manje za 4,2 procentna poena u odnosu na kraj 2008. godine, zbog pada kredita od 5% ili 496 miliona KM. Novčana sredstava smanjena su za 14% ili 594 miliona KM, a njihovo učešće sa 27,9% na 31,4%.

Banke su u 2009. godini redovno ispunjavale obavezu održavanja propisane obavezne rezerve kod Centralne banke BiH. Stopa obavezne rezerve je od 11. 10. 2008. godine, u cilju obezbjeđenja dodatne likvidnosti banaka, smanjena na 14%. Takođe, s istim ciljem, odlukom CB BiH izmijenjena je osnovica za obračun obavezne rezerve, tako da pozajmljena sredstva od nerezidenata po osnovu ugovora zaključenih poslije 01. 11. 2008.godine, ne ulaze u osnovicu za obračun. Od 01. 01. 2009. godine uvedena je diferencirana stopa obavezne rezerve s obzirom na ročnost izvora (10% na dugoročne i 14% na kratkoročne), a od 01.05.2009. godine stopa na

dugoročne depozite i pozajmljena sredstva je smanjena na 7%. Obavezna rezerva kao značajni instrument monetarne politike, u BiH u uslovima funkcioniranja valutnog odbora i finansijski nerazvijenog tržišta, jedini je instrument monetarne politike putem kojeg se ostvaruje monetarna kontrola, u smislu zaustavljanja brzog rasta kredita ostvarenog u prethodnim godinama i smanjenja multiplikacije, ali i povećanja likvidnosti banaka u uslovima uticaja krize i pojačanog odliva sredstava iz banaka, kao što se to desilo nakon 01. 10. 2008. godine u BiH. S druge strane, primjena regulative o deviznom riziku i održavanje valutne usklađenosti s propisanim limitima, utiče takođe značajno na iznos koji banke drže na računu rezervi kod Centralne banke BiH u domaćoj valuti, čime se osigurava visoka likvidnost banaka pojedinačno i bankarskog sektora.

Za analizu likvidnosti koristi se više koeficijenata, a pregled najvažnijih je u sljedećoj tabeli.

- u % -

Tabela 35 : Koeficijenti likvidnosti			
Koeficijenti	31.12.2007.	31.12.2008.	30.09.2009.
1	2	3	4
Likvidna sredstva ³¹ / ukupna aktiva	34,5	28,2	32,0
Likvidna sredstva / kratkoročne finans.obaveze	58,1	51,2	54,9
Kratkoročne finans.obaveze/ ukupne finans.obaveze	67,3	62,9	66,3
Kreditni / depoziti i uzeti krediti ³²	73,7	82,6	77,8
Kreditni / depoziti, uzeti krediti i subordinisani dugovi ³³	72,2	80,9	76,3

Sve banke kontinuirano ispunjavaju i to znatno iznad propisanog minimuma, obavezu dekadnog prosjeka od 20% u odnosu na kratkoročne izvore sredstava, i dnevnog minimuma od 10% prema istoj osnovici, što se vidi iz sljedećeg pregleda.

- u 000 KM-

Tabela 36 : Pozicija likvidnosti- dekadni prosjek i dnevni minimum					
	31.12.2007.	31.12.2008.	30.06.2009.	INDEX	
	Iznos	Iznos	Iznos	3/2	4/3
1	2	3	4	5	6
1. Prosječno dnevno stanje novčanih sredstava	3.974.722	3.687.406	3.809.048	93	103
2. Najniže ukupno dnevno stanje novč.sredst.	3.686.972	3.310.173	3.566.515	90	108
3. Kratkoročni izvori sred.(osnovica za obračun)	6.094.193	5.821.848	5.396.724	96	93
4.Iznos obaveze :					
4.1. dekadni prosjek 20% od iznosa red.br. 3	1.218.839	1.164.370	1.079.345	96	93
4.2. dnevni minimum 10% od iznosa red.br.3	609.419	582.185	539.672	96	93
5.Ispunjenje obaveze : dekadni prosjek					
Višak = red.br.1 – red.br. 4.1.	2.755.883	2.523.036	2.729.703	92	108
6. Ispunjenje obaveze : dnevni minimum					
Višak = red.br.2 – red.br. 4.2.	3.077.553	2.727.988	3.026.843	89	111

Pored navedenog propisanog minimalnog standarda, vrlo važan aspekt praćenja i analize pozicije likvidnosti je ročna usklađenost preostalih dospjeća stavki finansijske aktive i obaveza prema vremenskoj skali, koja je propisanim minimalnim limitima kreirana na vremenski horizont od 180 dana³⁴.

³¹ Likvidna sredstva u užem smislu: gotovina i depoziti i druga finansijska sredstva sa preostalim rokom dospjeća manjim od tri mjeseca, isključujući međubankarske depozite.

³² Iskustveni standardi su: manji od 70%-veoma solidan, 71%-75%-zadovoljavajući, 76%-80%-na granici zadovoljavajućeg, 81%-85%-nedovoljan, preko 85%-kritičan.

³³ Prethodni koeficijent je proširen, u izvore su uključeni i subordinisani dugovi, što je realniji pokazatelj.

³⁴ Odlukom o izmjenama i dopunama Odluke o minimalnim standardima za upravljanje rizikom likvidnosti banaka („Službene novine F BiH“, br. 88/07) od 01.01.2008.godine propisani su novi procenti

Tabela 37 : Ročna usklađenost finansijske aktive i obaveza do 180 dana					
Opis	31.12.2007.	31.12.2008.	30.09.2009.	INDEX	
	Iznos	Iznos	Iznos	3/2	4/3
1	2	3	4	5	6
I. 1-30 dana					
1. Iznos finansijske aktive	5.678.451	5.132.611	5.916.318	90	115
2. iznos finansijskih obaveza	5.291.774	4.762.949	5.015.591	90	105
3. Razlika (+ ili -) = 1-2	386.677	369.662	900.727	96	244
<i>Obračun izvršenja propisane obaveze u %</i>					
a) Ostvareno %= red.br.1 / red.br.2	107,3 %	107,8%	118,0%		
b) Propisani minimum %	100,0%	85,0 %	85,0 %		
Više (+) ili manje (-) = a - b	7,3%	22,8 %	33,0 %		
II. 1-90 dana					
1. Iznos finansijske aktive	6.283.942	5.897.798	6.691.903	94	113
2. iznos finansijskih obaveza	5.957.300	5.440.491	5.779.866	91	106
3. Razlika (+ ili -) = 1-2	326.642	457.307	912.037	140	199
<i>Obračun izvršenja propisane obaveze u %</i>					
a) Ostvareno %= red.br.1 / red.br.2	105,5%	108,4 %	115,8 %		
b) Propisani minimum %	100,0%	80,0%	80,0%		
Više (+) ili manje (-) = a - b	5,5%	28,4 %	35,8 %		
III. 1-180 dana					
1. Iznos finansijske aktive	7.032.175	7.004.794	7.631.712	100	109
2. iznos finansijskih obaveza	6.861.962	6.476.649	6.526.496	94	101
3. Razlika (+ ili -) = 1-2	170.213	528.145	1.105.216	310	209
<i>Obračun izvršenja propisane obaveze u %</i>					
a) Ostvareno %= red.br.1 / red.br.2	102,5%	108,2 %	116,9%		
b) Propisani minimum %	95,0%	75,0 %	75,0 %		
Više (+) ili manje (-) = a - b	7,5%	33,2 %	41,9 %		

Iz prezentiranih podataka se zaključuje da su se banke na dan 30. 09. 2009. godine pridržavale propisanih ograničenja, i ostvarile bolju ročnu usklađenost finansijske aktive i obaveza u odnosu na propisane limite.

Na osnovu svih iznesenih pokazatelja može se zaključiti da su negativna kretanja iz posljednjeg kvartala 2008. godine zaustavljena, da je u 2009. godini evidentan trend poboljšanja, tako da se likvidnost bankarskog sistema u F BiH ocjenjuje na zadovoljavajućem nivou. Kako je ovaj segment poslovanja i nivo izloženosti likvidnosnom riziku u korelaciji s kreditnim rizikom, a imajući u vidu i efekte širenja globalne finansijske krize na BiH i uticaj na bankarski sektor u F BiH, prvenstveno u kontekstu dodatnog pritiska na likvidnost banaka, s jedne strane zbog odliva depozita i smanjenje depozitne osnove, a s druge strane slabiji priliv likvidnih sredstava zbog pada naplativosti kredita u 2009. godini, treba istaći da će u narednom periodu banke trebati još više pažnje posvetiti upravljanju rizikom likvidnosti, uspostavljanjem i provođenjem politika likvidnosti koje će osigurati izvršenje svih dospjelih obaveza na vrijeme, a na osnovu kontinuiranog planiranja budućih likvidnosnih potreba uzimajući u obzir promjene u operativnim, ekonomskim, regulativnim i ostalim uslovima poslovnog okruženja banaka. FBA će putem izvještaja i on site kontrola u bankama pratiti i nadzirati kako banke upravljaju ovim rizikom i da li postupaju u skladu s usvojenim politikama i programima.

za ročnu usklađenost finansijske aktive i obaveza: najmanje 85 % izvora sredstava (ranije 100%) s rokom dospijeaća do 30 dana mora biti angažirano u plasmane s rokom dospijeaća do 30 dana, najmanje 80% izvora sredstava (ranije 100%) s rokom dospijeaća do 90 dana u plasmane s rokom dospijeaća do 90 dana, i najmanje 75% izvora sredstava (ranije 95%) s rokom dospijeaća do 180 dana u plasmane s rokom dospijeaća do 180 dana.

2.5. Devizni rizik-devizna usklađenost aktive i pasive bilansa i vanbilansa

U svom poslovanju banke su izložene značajnim rizicima proizašlim iz mogućih gubitaka po bilansnim i vanbilansnim stavkama nastalim uslijed promjene cijena na tržištu. Jedan od tih rizika je i devizni rizik (FX) koji nastaje kao rezultat promjena valutnih kurseva i/ili neusklađenosti nivoa aktive, pasive i vanbilansnih stavki u istoj valuti - individualna devizna pozicija ili svih valuta zajedno sa kojima banka posluje - ukupna devizna pozicija banke.

U cilju osiguranja primjene i provođenja opreznosnih principa kod obavljanja deviznih aktivnosti banaka, te smanjenja uticaja deviznog rizika na njihovu profitabilnost, likvidnost i kapital FBA je donijela Odluku o minimalnim standardima za upravljanje deviznim rizikom banaka³⁵ kojom se reguliraju minimalni standardi za donošenje i provođenje programa, politika i procedura za preuzimanje, praćenje, kontrolu i upravljanje deviznim rizikom, te propisana ograničenja za otvorenu individualnu i ukupnu deviznu poziciju (duga ili kratka), obračunata u odnosu na osnovni kapital banke.³⁶

Kako bi FBA pratila usklađenost banaka s propisanim ograničenjima i nivo izloženosti deviznom riziku, banke su dužne dnevno izvještavati FBA. Na osnovu kontrole, praćenja i analize dostavljenih izvještaja, može se zaključiti da se banke pridržavaju propisanih limita i da obavljaju svoje FX aktivnosti u okvirima istih.

S obzirom da Centralna banka BiH funkcioniše kao valutni odbor i gdje je EURO valuta sidro valutnog odbora, u praksi banke nisu izložene deviznom riziku kada je u pitanju najznačajnija valuta EURO.

Prema stanju na dan 30. 09. 2009. godine na nivou bankarskog sistema u valutnoj strukturi aktive banaka učešće stavki u stranim valutama iznosilo je 16,4% ili 2,5 milijardi KM (na kraju 2008. godine 13,5% ili dvije milijarde KM). S druge strane, valutna struktura pasive bitno je drugačija, jer je učešće obaveza u stranoj valuti znatno veće i iznosi 57,2% ili 8,8 milijardi KM (na kraju 2008. godine 57,9% ili 8,7 milijardi KM).

U sljedećoj tabeli daje se struktura i trend finansijske aktive i obaveza i devizna pozicija za EURO kao najznačajniju valutu³⁷ i ukupno.

³⁵ "Službene novine F BiH", br. 3/03, 31/03, 64/03, 54/04.

³⁶ Članom 8. Odluke o minimalnim standardima za upravljanje kapitalom banke propisana su ograničenja: za individualnu deviznu poziciju za EURO najviše do 30% osnovnog kapitala, a za ostale valute do 20%, i deviznu poziciju banke najviše do 30%.

³⁷ Izvor: Obrazac 5-Devizna pozicija.

-u milionima KM-

Tabela 38 : Devizna usklađenost finansijske aktive i obaveza (EURO i ukupno)										
Opis	31.12.2008.				30.09.2009.				INDEX	
	EURO		UKUPNO		EURO		UKUPNO		EURO	UKUPNO
	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	6/2	8/4
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
<i>I. Finansijska aktiva</i>										
1. Novčana sredstva	1.213	14,2	1.738	18,2	1.708	19,4	2.152	22,2	141	124
2. Krediti	149	1,8	185	1,9	118	1,3	151	1,6	79	82
3. Krediti s val. klauzulom	7.075	83,0	7.505	78,7	6.798	77,3	7.184	74,0	96	96
4. Ostalo	83	1,0	110	1,2	174	2,0	211	2,2	210	192
Ukupno (1+2+3+4)	8.520	100,0	9.538	100,0	8.798	100,0	9.698	100,0	103	102
<i>II. Finansijske obaveze</i>										
1. Depoziti	5.333	65,5	6.292	68,7	5.760	68,5	6.630	71,0	108	105
2. Uzeti krediti	2.045	25,1	2.095	22,9	1.721	20,5	1.759	18,9	84	84
3. Dep. i kred. s val. klauz.	434	5,3	433	4,7	575	6,8	575	6,2	132	133
4. ostalo	332	4,1	339	3,7	353	4,2	366	3,9	106	108
Ukupno (1+2+3+4)	8.144	100,0	9.159	100,0	8.409	100,0	9.330	100,0	103	102
<i>III. Vanbilans</i>										
1. Aktiva	71		73		65		74			
2. Pasiva	350		358		410		411			
<i>IV. Pozicija</i>										
Duga (iznos)	96		94		44		32			
%	6,5%		6,4%		2,8%		2,0%			
Kratka										
%										
Dozvoljena	30%		30%		30%		30%			
Manja od dozvoljene	23,5%		23,6%		27,2%		28,0%			

Ako se analizira struktura stranih valuta, u finansijskoj aktivi³⁸ dominantno je učešće EURO, s tim da je došlo do povećanja učešća (71,1% na 79,6%) uz povećanje nominalnog iznosa sa 1,4 milijarde KM na dvije milijarde KM. Učešće EURO u obavezama je neznatno povećano sa 88,4% na 89,5%, odnosno nominalno sa 7,7 milijardi KM na 7,8 milijardi KM.

Međutim, u obračun izloženosti FX riziku ulazi i iznos indeksiranih stavki aktive (kredit) i obaveza³⁹, koji je posebno značajan u aktivi (74% ili 7,2 milijarde KM) i nešto niži u odnosu na 31. 12. 2008. godine (78,7% ili 7,5 milijardi KM). Na ostale devizne stavke aktive odnosi se 26% ili 2,5 milijardi KM sa strukturom: stavke u EURO 20,6% ili dvije milijarde KM i ostale valute 5,4% ili 0,5 milijardi KM (na kraju 2008. godine krediti ugovoreni sa valutnom klauzulom u iznosu od 7,5 milijardi KM su imali učešće od 78,7%, a ostale stavke u EURO 15,1% ili 1,4 milijarde KM). Od ukupnih neto kredita (9,5 milijardi KM) 75,8% je ugovoreno sa valutnom klauzulom, uglavnom vezano za EURO (94,6%).

Na drugoj strani, struktura finansijskih obaveza uslovljava i determinira strukturu stavki finansijske aktive, za svaku valutu pojedinačno. U deviznim obavezama (9,3 milijarde KM) najveće učešće od 84% ili 7,8 milijardi KM imaju stavke u EURO (najviše depoziti), dok je učešće i iznos indeksiranih obaveza minimalan i iznosi 6,2% ili 0,6 milijardi KM (na kraju 2008. godine učešće obaveza u EURO bilo je 84,2% ili 7,7 milijardi KM, a indeksiranih obaveza 4,7% ili 0,3 milijarde KM).

³⁸ Izvor: Obrazac 5-Devizna pozicija: dio finansijske aktive (u stranim valutama denominirana u KM). Prema metodologiji, fin. aktiva se iskazuje po neto principu (umanjena za rezerve za kreditne gubitke).

³⁹ U cilju zaštite od promjena deviznog kursa banke ugovaraju određene stavke aktive (kredit) i obaveza sa valutnom klauzulom (propisom je dozvoljena samo dvosmjerna valutna klauzula).

Posmatrano po bankama i ukupno na nivou bankarskog sistema FBiH može se konstatovati da se izloženost banaka i sistema FX riziku u 2009. godine kretala u okviru propisanih ograničenja.

Sa 30. 09. 2009. godine dugu deviznu poziciju imalo je 11 banaka, a kratku poziciju devet banaka. Na nivou sistema iskazana je duga devizna pozicija od 2% osnovnog kapitala banaka, što je za 28% manje od dozvoljene. Individualna devizna pozicija za EURO iznosila je 2,8% pri čemu su stavke finansijske aktive bile veće od finansijskih obaveza (duga pozicija) i ista je za 27,2% manja od dozvoljene.

Iako u uslovima funkcioniranja valutnog odbora banke nisu izložene deviznom riziku za najznačajniju valutu EURO, dužne su da se pridržavaju propisanih ograničenja za svaku valutu, kao i za ukupnu deviznu poziciju, te da dnevno upravljaju ovim rizikom u skladu s usvojenim programima, politikama, procedurama i planovima.

IV ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Nakon što je konsolidacija i stabilizacija bankarskog sektora Federacije BiH u periodu provođenja reformi dostigla zavidan nivo, naredne aktivnosti treba da budu usmjerene na dalji napredak i razvoj sistema. To pretpostavlja neprekidan angažman svih dijelova sistema, zakonodavnih i izvršnih vlasti kako bi se obezbijedilo stvaranje povoljnijeg ukupnog ekonomskog ambijenta što bi podsticajno djelovalo na banke i povratno, na privredu.

Agencija za bankarstvo FBiH u narednom periodu će:

- poduzimati mjere i aktivnosti u okviru svojih nadležnosti za prevazilaženje i ublažavanje negativnih efekata globalne finansijske krize na bankarski sektor u F BiH;
- nastaviti, kao i do sada, na provođenju aktivnosti, iz njene nadležnosti, na objedinjavanju supervizije na državnom nivou;
- nastaviti kontinuiran nadzor banaka off-site i on-site kontrolama, sa težištem na ograničenim-ciljanim kontrolama dominantnih rizičnih segmenata bančinog poslovanja, s ciljem da supervizija bude efikasnija i u tom smislu:
  - nastaviti sistematsko praćenje aktivnosti banaka na sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma i unaprijeđivati saradnju sa drugim nadzornim i kontrolnim institucijama,
  - i dalje insistirati na kapitalnom jačanju banaka, posebno onih koje bilježe nadprosječan rast aktive,
  - kontinuirano nastaviti nadzirati banke u kojima je koncentrisan veliki iznos štednje i drugih depozita, a u cilju zaštite deponenata,
  - raditi, kao i do sada, na dogradnji podzakonske regulative, polazeći od Bazelskih principa, Bazelskih okvira kapitala i Evropskih bankarskih direktiva kao dio priprema za priključivanje BiH Evropskoj uniji,
  - održati kontinuitet kontrole platnog prometa,
  - uspostavljati i širiti saradnju sa supervizorskim autoritetima u zemljama iz kojih su investitori prisutni u bankarskom sektoru FBiH, kao i s drugim zemljama u cilju što efikasnije supervizije,
  - unapređivati saradnju s Udruženjem banaka BiH po svim segmentima bankarskog poslovanja, organizovanje savjetovanja i pružanje stručne pomoći u primjeni zakonske i podzakonske regulative za bankarstvo, itd;
- kontinuirano operativno usavršavanje informacionog sistema koji će omogućiti rano upozoravanje i preventivno djelovanje u otklanjanju slabosti u poslovanju banaka;

- nastaviti permanentnu edukaciju i stručno osposobljavanje kadrova;
- ubrzati zaključivanje preostalih privremenih uprava i postupak likvidacija na osnovu zaključka Upravnog odbora.

Takođe je potrebno dalje angažovanje institucija i organa u Bosni i Hercegovini i Federaciji BiH na:

- realizaciji Programa mjera za ublažavanje posljedica globalne ekonomske krize i unapređenja poslovnog ambijenta, prihvaćenog od strane Ekonomsko socijalnog vijeća za teritoriju F BiH u decembru 2008. godine, te sukladno dokumentu Vlade F BiH;
- realizaciji zaključka Parlamenta Federacije BiH o uspostavljanju bankarske supervizije na nivou države;
- opredjeljenju o statusu državnih (federalnih) banaka;
- zaokruživanje i dogradnja regulative za finansijski sektor, koja se odnosi na djelovanje, status i poslovanje mikrokreditnih organizacija, preduzeća koja se bave lizingom, osiguravajućih društava, itd.;
- ubrzavanju provođenja ekonomskih reformi u realnom sektoru kako bi se dostigao nivo ostvaren u monetarnom i bankarskom sektoru;
- na osnovu dokumentovanih materijala stručno i profesionalno obrađenih u Udruženju banaka BiH, a putem Ministarstva finansija Federacije BiH, neophodno je ubrzano raditi na:
  - kontinuiranom dograđivanju zakonske regulative za bankarski sektor i finansijski sistem polazeći od Bazelskih principa, Bazelskih okvira kapitala i Evropskih bankarskih direktiva,
  - uspostavljanju posebnih sudskih odjela za privredu,
  - uspostavljanju efikasnijih postupaka izvršenja zaloga,
  - donošenju zakona o zaštiti povjerilaca i potpune odgovornosti dužnika,
  - donošenju zakona ili poboljšanju postojećih zakonskih propisa kojim se uređuje oblast sigurnosti i zaštite novca u banci i transportu.

Kao najbitniji dio sistema, banke bi trebale koncentrisati aktivnosti na:

- daljnje kapitalno jačanje srazmjerno rastu aktive i rizika, većoj profitabilnosti, solventnosti, dosljednijoj primjeni usvojenih politika i procedura u sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma, i sigurnosti i zaštiti novca u banci i transportu, a u skladu sa zakonom i podzakonskim aktima;
- jačanje sistema interne kontrole i funkcije interne revizije koja će biti potpuno neovisna u radu;
- stalno unapređivati i saradivati s Udruženjem banaka BiH po pitanju stručnog osposobljavanja, izmjene svih zakonskih propisa koji su postali ograničavajući faktor u razvoju banaka, uvođenju novih proizvoda, naplati potraživanja i aktivno uključivanje u formiranje jedinstvenog registra neurednih dužnika-pravnih i fizičkih lica;
- redovno, ažurno i tačno dostavljanje podataka Centralnom registru kredita i Jedinstvenom Centralnom registru računa kod Centralne banke BiH.

Broj: U.O.- 17-3/09.
Sarajevo, 22.12.2009. godine

PRILOZI

PRILOG 1.....	Osnovni podaci o bankama u F BiH
PRILOG 2.....	Bilans stanja banaka po šemi FBA
PRILOG 3.....	Štednja stanovništva u bankama F BiH
PRILOG 4.....	Izveštaj o kretanju aktive bilansa i vanbilansnih rizičnih stavki
PRILOG 5.....	Bilans prihoda i rashoda banaka
PRILOG 6.....	Izveštaj o stanju i adekvatnosti kapitala
PRILOG 7.....	Podaci o zaposlenim u bankama F BiH

Banke u Federaciji Bosne i Hercegovine - 30.09.2009.godine

Br.	BANKA	Adresa		Telefon	Direktor
1	BOSNA BANK INTERNATIONAL dd - SARAJEVO	Sarajevo	Trg djece Sarajeva bb	033/275-100, fax:203-122	AMER BUKVIĆ
2	BOR BANKA dd - SARAJEVO	Sarajevo	Obala Kulina bana 18	033/663-500, fax:278-550	HAMID PRŠEŠ
3	FIMA BANKA dd - SARAJEVO	Sarajevo	Kolodvorska br. 5.	033/720-070, fax:720-100	EDIN MUFTIĆ
4	HERCEGOVAČKA BANKA dd MOSTAR	Mostar	Nadbiskupa Ćule bb.	036/332-901, fax:332-903	Privr.upravitelj - Nikola Fabijanić - 16.04.2007.
5	HYPO ALPE-ADRIA-BANK dd - MOSTAR	Mostar	Kneza Branimira 2b	036/444-444, fax:444-235	PETAR JURČIĆ
6	INTESA SANPAOLO BANKA DD BiH	Sarajevo	Obala Kulina bana 9a	033/497-555, fax:497-589	ALMIR KRKALIĆ
7	INVESTICIONO-KOMERCIJALNA BANKA dd - ZENICA	Zenica	Trg B&H 1	032/448-400, fax:448-501	SUVAD IBRANOVIĆ
8	KOMERCIJALNO-INVESTICIONA BANKA DD V.KLADUŠA	V.Kladuša	Ibrahima Mržljaka 3.	037/771-253, fax:772-416	ŠABAN ZULIĆ Privremeni direktor
9	NLB TUZLANSKA BANKA dd - TUZLA	Tuzla	Maršala Tita 34	035/259-259, fax:250-596	ALMIR ŠAHINPAŠIĆ
10	POŠTANSKA BANKA BiH dd - SARAJEVO	Sarajevo	Put zivota 2	033/564-000, fax: 564-050	ADNAN ZUKIĆ
11	PRIVREDNA BANKA SARAJEVO dd - SARAJEVO	Sarajevo	Alipašina 6	033/277-700, fax:664-175	AZRA ČOLIĆ
12	PROCREDIT BANK dd - SARAJEVO	Sarajevo	Emerika Bluma 8.	033/250-950, fax:250-971	RUMYANA VELICHKOVA TODOROVA Privremeni direktor
13	RAIFFEISEN BANK dd BiH - SARAJEVO	Sarajevo	Zmaja od Bosne bb.	033/755-010, fax: 213-851	MICHAEL MÜLLER
14	RAZVOJNA BANKA FEDERACIJE BiH	Sarajevo	Igmanska 1	033/277-900, fax: 668-952	RAMIZ DŽAFEROVIĆ
15	SPARKASSE BANK dd - SARAJEVO	Sarajevo	Trampina 12/VI	033/280-300, fax:280-230	SANEL KUSTURICA
16	TURKISH ZIRAAT BANK BOSNIA dd - SARAJEVO	Sarajevo	Dženetića Ćikma br. 2.	033/252-230, fax: 252-245	KENAN BOZKURT
17	UNA BANKA dd - BIHAĆ	Bihać	Bosanska 25	037/222-400, fax: 222-331	Privr.upravitelj - Stjepan Blagović - 01.05.2005.
18	UNICREDIT BANK dd - MOSTAR	Mostar	Kardinala Stepinca bb	036/312-112, fax:312-121	BERISLAV KUTLE
19	UNION BANKA dd - SARAJEVO	Sarajevo	Dubrovačka 6	033/561-000, fax: 201-567	ESAD BEKTEŠEVIĆ
20	VAKUFСКА BANKA dd - SARAJEVO	Sarajevo	M. Tita 13.	033/280-100, fax: 663-399	AMIR RIZVANOVIĆ
21	VOLKSBANK BH dd - SARAJEVO	Sarajevo	Fra Andela Zvizdovića 1	033/295-601, fax:295-603	REINHOLD KOLLAND

**BILANS STANJA BANAKA U FBiH PO ŠEMI FBA
AKTIVNI PODBILANS**

u 000 KM

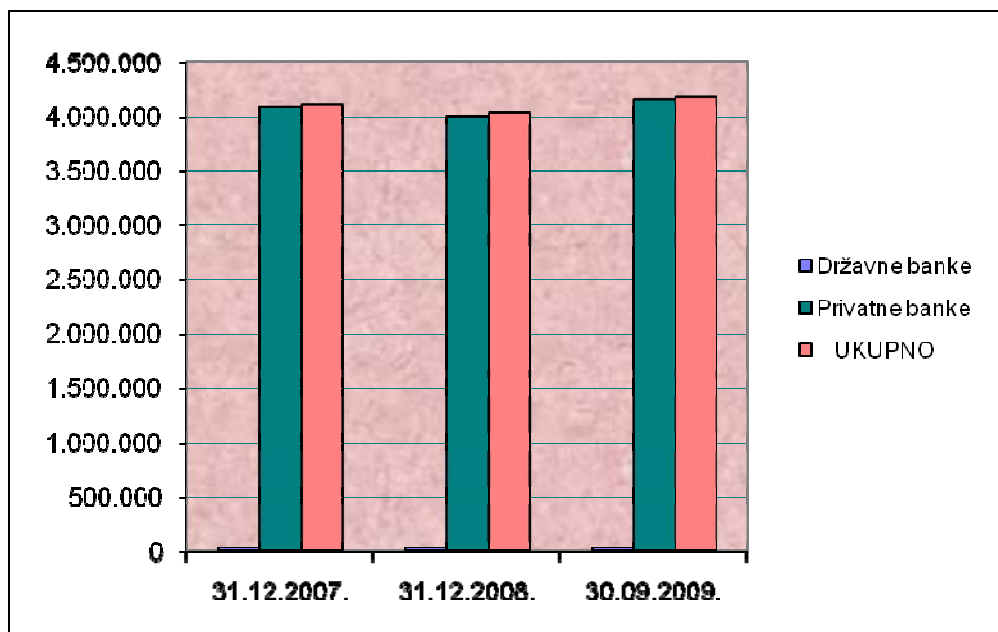
R.br.	O P I S	31.12.2007.	31.12.2008.	30.09.2009.
A K T I V A				
1.	Novčana sredstva i računi depozita kod depozitnih institucija	4.894.973	4.207.559	4.801.550
1a	Gotov novac i nekamatonosni računi depozita	349.241	417.601	407.037
1b	Kamatonosni računi depozita	4.545.732	3.789.958	4.394.513
2.	Vrijednosni papiri za trgovanje	44.361	10.923	10.221
3.	Plasmani drugim bankama	69.314	90.415	152.190
4.	Kreditni, potraživanja po poslovima lizinga i dospjela potraživanja	8.874.984	10.434.332	9.938.754
4a	Kreditni	8.660.593	10.199.933	9.523.344
4b	Potraživanja po poslovima lizinga	168	221	148
4c	Dospjela potraživanja po kreditima i poslovima lizinga	214.223	234.178	415.262
5.	Vrijednosni papiri koji se drže do dospijea	4.204	7.630	43.190
6.	Poslovni prostor i ostala fiksna aktiva	363.270	442.739	490.174
7.	Ostale nekretnine	41.846	24.768	30.677
8.	Investicije u nekonsolidovana povezana preduzeća	34.390	40.732	41.359
9.	Ostala aktiva	215.938	212.212	255.421
10.	MINUS:Rezerve za potencijalne gubitke	347.358	401.406	463.365
10a	Rezerve na stavke pozicije 4. Aktive	334.139	381.215	442.661
10b	Rezerve na pozicije Aktive osim pozicije 4.	13.219	20.191	20.704
11.	UKUPNA AKTIVA	14.195.922	15.069.904	15.300.171
O B A V E Z E				
12.	Depoziti	10.190.977	10.461.841	10.968.210
12a	Kamatonosni depoziti	9.368.121	9.586.215	10.094.743
12b	Nekamatonosni depoziti	822.856	875.626	873.467
13.	Uzete pozajmice - dospjele obaveze	7.376	3.025	2.692
13a	Stanje dospjelih, a neisplaćenih obaveza	0	0	0
13b	Stanje neizmirenih - pozvanih za plaćanje vanbilansnih obaveza	7.376	3.025	2.692
14.	Uzete pozajmice od drugih banaka	3.289	3.089	3.089
15.	Obaveze prema vladi	0	0	0
16.	Obaveze po uzetim kreditima i ostalim pozajmicama	1.856.471	2.176.594	1.807.443
16a	sa preostalim rokom dospijea do jedne godine	357.425	793.837	669.318
16b	sa preostalim rokom dospijea preko jedne godine	1.499.046	1.382.757	1.138.125
17.	Subordinisani dugovi i subordinisane obveznice	242.791	267.737	254.831
18.	Ostale obaveze	384.976	521.774	585.554
19.	UKUPNE OBAVEZE	12.685.880	13.434.060	13.621.819
K A P I T A L				
20.	Trajne prioritetne dionice	26.224	26.136	25.082
21.	Obične dionice	1.018.997	1.091.879	1.119.287
22.	Emisiona ažia	94.739	152.892	151.738
22a	na trajne prioritetne dionice	8.332	8.420	8.420
22b	na obične dionice	86.407	144.472	143.318
23.	Neraspoređena dobit i rezerve kapitala	260.146	307.465	350.781
24.	Kursne razlike	0	0	0
25.	Ostali kapital	109.936	57.472	31.518
26.	UKUPNI KAPITAL (20. do 25.)	1.510.042	1.635.844	1.678.352
27.	UKUPNE OBAVEZE I KAPITAL (19 +26)	14.195.922	15.069.904	15.300.171
	PASIVNI I NEUTRALNI PODBILANS	606.788	626.468	617.727
	UKUPNA BILANSNA SUMA BANAKA	14.802.710	15.696.372	15.917.898

NOVA ŠTEDNJA STANOVNIŠTVA PO PERIODIMA

u 000 KM

	31.12.2007.	31.12.2008.	30.09.2009.
Državne banke	30.469	32.481	33.382
Privatne banke	4.086.820	4.003.184	4.158.416
UKUPNO	4.117.289	4.035.665	4.191.798

KLASIFIKACIJA AKTIVE I VANBILANSNIH RIZIČNIH STAVKI
na dan 30.09.2009. godine

- AKTIVNI BILANS -

u 000 KM

R. br.	STAVKE AKTIVE BILANSA I VANBILANSA	KLASIFIKACIJA					UKUPNO
		A	B	C	D	E	
1.	Kratkoročni krediti	1.761.415	400.292	7.726	3.914	0	2.173.347
2.	Dugoročni krediti	6.056.132	1.034.595	165.198	94.220	0	7.350.145
3.	Ostali plasmani	79.895	4.089	30	175	0	84.189
4.	Obračunata kamata	43.420	18.238	1	3	0	61.662
5.	Dospjela potraživanja	123.769	120.412	57.872	111.985	0	414.038
6.	Potraživanja po plaćenim garancijama	405	0	819	0	0	1.224
7.	Ostala aktiva	5.662.548	8.520	2.752	1.264	3.847	5.678.931
8.	STAVKE AKTIVE BILANSA UKUPNO:	13.727.584	1.586.146	234.398	211.561	3.847	15.763.536
	a) Plative garancije	301.421	52.690	24	847	12	354.994
9.	b) Činidbene garancije	463.321	99.895	35	417	11	563.679
10.	Nepokriveni akreditivi	31.224	15.369	0	0		46.593
11.	Neopozive kreditne obaveze	1.247.551	64.711	423	101	32	1.312.818
12.	Ostale potencijalne obaveze	13.785	49	150	0	0	13.984
13.	STAVKE VANBILANSA UKUPNO:	2.057.302	232.714	632	1.365	55	2.292.068
14.	UKUPNO STAVKE BILANSA I VANBILANSA (8 + 13)	15.784.886	1.818.860	235.030	212.926	3.902	18.055.604
15.	Opšti kred.rizik i Potencijalni kred.gubici (r.br.14 X % gubitaka)	208.584	133.959	56.790	114.660	3.848	517.841
16.	Već formirane Opšte rezerve (A) i Posebne rezerve (B,C,D,E)	208.600	133.963	56.790	114.660	3.848	517.861
17.	VIŠE (MANJE) formiranih rezervi (R.br.16. - R.br.15.) + ili -	16	4	0	0	0	20

BILANS USPJEHA

u 000 KM

ELEMENTI	OSTVARENO 30.09. 2008.		OSTVARENO 30.09.2009.		INDEX 4 : 2
	Iznos	učešće u ukupnom prihodu	Iznos	učešće u ukupnom prihodu	
PRIHODI					
Prihod od kamata	692.034	115%	695.783	115%	101
Kamatni troškovi	309.933	51%	302.896	50%	98
Neto kamatni prihodi	382.101	63%	392.887	65%	103
Prihod od naknada i ostali operativni prihodi	222.643	37%	212.962	35%	96
UKUPNI PRIHOD	604.744	100%	605.849	100%	100
TROŠKOVI					
Rezerve za potencijalne gubitke	122.045	20%	161.193	27%	132
Troškovi plaća i doprinosa	174.920	29%	188.083	31%	108
Troškovi fiksne aktive i režije	107.796	18%	115.613	19%	107
Ostali troškovi	139.527	23%	116.386	19%	83
UKUPNI TROŠKOVI (bez kamata)	544.288	90%	581.275	96%	107
NETO PRIHOD PRIJE POREZA	60.456	10%	24.574	4%	41
Porez na prihod	3.660	1%	2.030	0%	0
NETO PRIHOD	56.796	9%	22.544	4%	40

**UPOREDNI PREGLED O STANJU I ADEKVATNOSTI KAPITALA
AKTIVNI POBBILANS**

u 000 KM

R.br.	O P I S	31.12.2007.	31.12.2008.	30.09.2009.
1	OSNOVNI KAPITAL BANKE			
1.a.	Dionički kapital, rezerve i dobit			
1.1.	Dionički kapital - obične i trajne priorit.nekumulat. dionice -novčane uplate	1.029.756	1.102.636	1.129.450
1.2.	Dionički kapital - obične i trajne priorit.nekumulat. dionice -uložene stvari i prava	12.550	12.550	12.550
1.3.	Iznos emisijih ažia ostvarenih pri uplati dionica	94.739	152.892	151.738
1.4.	Opšte zakonske rezerve (rezerve propisane zakonom)	65.945	84.319	76.451
1.5.	Ostale rezerve koje se ne odnose na procjenu kvaliteta aktive	128.882	168.927	202.147
1.6.	Zadržana – neraspodijeljena dobit iz prethodnih godina	130.354	134.220	159.362
1.a.	UKUPNO (od 1.1. do 1.6.)	1.462.226	1.655.544	1.731.698
1.b.	Odbitne stavke od 1.a.			
1.7.	Nepokriveni gubici prenešeni iz prethodnih godina	65.908	73.464	82.324
1.8.	Gubitak iz tekuće godine	8.156	38.938	35.809
1.9.	Knjigovodstvena vrijednost vlastitih (trezorskih) dionica u posjedu banke	2	81	595
1.10.	Iznos nematerijalne imovine	52.089	60.299	61.514
1.b.	UKUPNO (od 1.7. do 1.10.)	126.155	172.782	180.242
1.	IZNOS OSNOVNOG KAPITALA: (1.a.-1.b.)	1.336.071	1.482.762	1.551.456
2	DOPUNSKI KAPITAL BANKE			
2.1.	Dionički kapital - obične i trajne priorit.kumulat. dionice -novčane uplate	2.917	2.829	2.829
2.2.	Dionički kapital - obične i trajne priorit.kumulat. dionice -uložene stvari i prava	0	0	0
2.3.	Opšte rezerve za kreditne gubitke na kategoriju A – Dobra aktiva	197.782	230.596	208.600
2.4.	Iznos obračunate dobiti u tekućoj godini revidirane i potvrđene eksternom revizijom	93.945	74.543	14.694
2.5.	Iznos dobiti za koju je FBA izdala rješenje o privremenoj obustavi raspodjele	0	0	0
2.6.	Iznos subordinisanih dugova najviše 50% iznosa Osnovnog kapitala	191.575	211.360	188.302
2.7.	Hibridne konvertibilne stavke - najviše do 50% iznosa Osnovnog kapitala	0	0	0
2.8.	Iznos stavki-obaveza trajnog karaktera bez obaveze za vraćanje	50.855	56.377	66.377
2.	IZNOS DOPUNSKOG KAPITALA: (od 2.1. do 2.8.)	537.074	575.705	480.802
3	ODBITNE STAVKE OD KAPITALA BANKE			
3.1.	Dio uloženog dioničkog kapitala koji je po ocjeni FBA primljena, a precjenjena vrij.	0	0	0
3.2.	Ulozi u kapital drugih pravnih lica koji prelaze 5% visine Osnovnog kapitala banke	16.036	16.036	16.036
3.3.	Potraživanja od dioničara sa znač. glas.pravom - odobrena suprotno propisima	0	0	0
3.4.	VIKR prema dioničarima sa znač. glas. pravom u banci bez saglasnosti FBA	0	0	0
3.	IZNOS ODBITNIH STAVKI OD KAPITALA BANKE: (od 3.1. do 3.4.)	16.036	16.036	16.036
A.	IZNOS NETO KAPITALA BANKE (1.+2.-3.)	1.857.109	2.042.431	2.016.222
B.	RIZIK PONDERISANE AKTIVE I KREDITNIH EKVIVALENATA	10.740.880	12.301.441	11.842.894
C.	POR (PONDERISANI OPERATIVNI RIZIK)		130.975	148.884
D.	PTR (PONDERISANI TRŽIŠNI RIZIK)		0	0
E.	UKUPNI PONDERISANI RIZICI B+C+D	10.740.880	12.432.416	11.991.778
F.	STOPA NETO-KAPITALA (ADEKVATNOSTI KAPITALA) (A.:B.) X 100	17,3%	16,4%	16,8%

BROJ ZAPOSLENIH RADNIKA PO BANKAMA

R.br.	BANKA	31.12.2007.	31.12.2008.	30.09.2009.
1	BOR BANKA dd SARAJEVO	42	45	47
2	BOSNA BANK INTERNATIONAL dd Sarajevo	145	171	177
3	FIMA BANKA dd SARAJEVO	101	149	143
4	HERCEGOVACKA BANKA dd MOSTAR	93	87	78
5	HVB CENTRAL PROFIT BANKA dd SARAJEVO	465		
6	HYPO ALPE ADRIA BANK dd MOSTAR	550	626	611
7	INTESA SANPAOLO BANKA dd BiH	479	501	510
8	INVESTICIJSKA BANKA FBiH SARAJEVO	104		
9	INVESTICIONO KOMERCIJALNA BANKA dd ZENICA	154	179	177
10	KOMERCIJALNO INVESTICIONA BANKA dd VELIKA KLADUŠA	65	67	67
11	NLB TUZLANSKA BANKA dd TUZLA	472	507	488
12	POŠTANSKA BANKA dd SARAJEVO	97	119	116
13	PRIVREDNA BANKA dd SARAJEVO	163	175	190
14	PROCREDIT BANK dd SARAJEVO	831	888	733
15	SPARKASSE BANK dd SARAJEVO	326	379	425
16	RAIFFEISEN BANK BH dd SARAJEVO	1.543	1.745	1.690
17	TURKISH ZIRAAT BANK dd SARAJEVO	129	149	151
18	UNA BANKA dd BIHAĆ	59	59	58
19	UNI CREDIT BANKA BH dd MOSTAR	840	1.418	1.418
20	UNION BANKA dd SARAJEVO	179	175	178
21	VAKUFСКА BANKA dd SARAJEVO	184	204	212
22	VOLKSBANK BH dd SARAJEVO	340	354	339
	UKUPNO	7.361	7.997	7.808